

Δημιουργικές Συνεργασίες Δημοτικών Σχολείων
με Εικαστικούς Καλλιτέχνες:
Η Πρόταση της Κύπρου

Creative Primary School Partnerships with Visual Artists:
The Cyprus Paradigm

Δημιουργικές Συνεργασίες Δημοτικών Σχολείων με Εικαστικούς Καλλιτέχνες: Η Πρόταση της Κύπρου

Έκδοση:	Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού: <ul style="list-style-type: none"> • Διεύθυνση Δημοτικής Εκπαίδευσης • Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου
Εποπτεία:	Χρίστος Χατζηαθανασίου <i>Αναπληρωτής Διευθυντής Δημοτικής Εκπαίδευσης</i>
Επιμέλεια Έκδοσης:	Γενεθλής Γενεθλίου, Τερέζα Λαμπριανού <i>Επιθεωρητές Τέχνης</i> Νικολέτα Αυγουστή, Έφη Ιωακείμ, Φωτεινή Λάρκου, Κύπρος Πισιαλής <i>Σύμβουλοι Τέχνης / Λειτουργοί Αναλυτικών Προγραμμάτων</i>
Κείμενα Ενοτήτων - Φωτογραφικό Υλικό:	Χριστίνα Γαβριηλίδου, Μαρκέλλα Γεωργίου, Έλενα Ευαγόρου, Μιρώ Ζέκα, Φρύνη Καλογήρου, Αναστασία Καπαρή, Περσεφόνη Κρασίδου, Φάνη Κωνσταντή, Φωτεινή Λάρκου, Χριστίνα Μαυρουδή, Χρυστάλλα Παφίτη, Παναγιώτα Ποϊράζη, Έλενα Χατζηπιερή <i>Εκπαιδευτικοί Δημοτικής Εκπαίδευσης</i>
Σχεδιασμός Έκδοσης:	Κύπρος Πισιαλής Σύμβουλος Τέχνης / Λειτουργός Αναλυτικών Προγραμμάτων
Εκτύπωση:	Cassoulides MasterPrinters

Δικαιώματα © 2017 Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

ISBN: 978-9963-0-1625-9

Creative Primary School Partnerships with Visual Artists: The Cyprus Paradigm

- Published by: Cyprus Ministry of Education and Culture:
• Department of Primary Education
• Cyprus Pedagogical Institute
- Supervision: Christos Hadjiathanasiou
Acting Director of Primary Education
- Editing: Genethlis Genethliou, Tereza Lamprianou
Art Inspectors
- Nicoleta Avgousti, Efi Ioakim, Fotini Larkou, Kypros Pisialis
Art Advisors / Curriculum Officers
- Texts & Photographs of School Projects: Christina Gavrielidou, Markella Georgiou, Elena Evagorou, Myro Zeka, Frini Kalogirou, Anastasia Kapari, Persefoni Krasidou, Fani Constanti, Fotini Larkou, Christina Mavroudi, Chrystalla Pafiti, Panayiota Poirazi, Elena Hadjipieri
Primary Teachers
- Publication Design: Kypros Pisialis
Art Advisor / Curriculum Officer
- Printing: Cassoulides MasterPrinters

Copyright © 2017 Cyprus Ministry of Education and Culture

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ / CONTENTS

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ

Χρίστος Χατζηαθανασίου, Αναπληρωτής Διευθυντής Δημοτικής Εκπαίδευσης	1
Christos Hadjiathanasiou, Acting Director of Primary Education	2

Δρ Αθηνά Μιχαηλίδου - Ευριπίδου, Διευθύντρια Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου	3
Dr Athena Michaelidou – Evripidou, Director of Cyprus Pedagogical Institute	4

CREATE

Δημιουργικές Συνεργασίες Δημοτικών Σχολείων με Εικαστικούς Καλλιτέχνες.....	5
Creative Primary School Partnerships with Visual Artists	8

ΕΝΟΤΗΤΕΣ / PROJECTS

Αρμενίζοντας: Το δικό μου ταξίδι.....	13
Sailing: My personal journey	14

Για αγόρι ή για κορίτσι; Για παιδί!	17
For a boy? For a girl? For a kid!	18

Δημιουργώ ένα όμορφο σχολείο – Λέω όχι στους βανδαλισμούς.....	21
Creating a beautiful school – No more vandalisms	22

Η διαφορετικότητα μέσα από την υφαντική: Το δέντρο της αγάπης	25
Diversity through weaving: The tree of love	26

Η θάλασσα ξεβράζει ανθρώπινες ιστορίες	29
The sea washes up human stories	30

Θραύσματα μνήμης	33
Traces of memory.....	34

Καλύτερο σχολείο, καλύτερη κοινωνία, καλύτερος κόσμος!	37
A better school, a better society, a better world!	38
Μετανάστευση	41
Migration	42
Μικρές προσωπικές ιστορίες	45
Short personal stories	46
Οι παραδόσεις των λαών, ένα στοιχείο που μας χαρακτηρίζει και μας ενώνει	49
Cultural traditions: A unique element that unites people	50
Όλη η γη, μια αγκαλιά	53
Embracing all the people on earth	54
Πρόσφυγες, ελπίδα για μια νέα ζωή	57
Refugees, journey to a new life	58
Στη θάλασσα ταξιδεύω	61
I travel with the sea	62
Το χωριό μου	65
My village	66
ΧρησιΜόδα	69
Re-Use Fashion	70
Χρώμα στο σχολείο μας!	73
For a more colourful school!	74

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Οι συνεργασίες μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και φορέων από διάφορες ευρωπαϊκές χώρες με κοινούς σκοπούς και στόχους, συμβάλλουν σημαντικά στη βελτίωση της καθημερινής εκπαιδευτικής πρακτικής και προσφέρουν πολύτιμες εμπειρίες, οι οποίες φέρνουν πιο κοντά τα εκπαιδευτικά συστήματα της Ευρώπης. Παράλληλα, οι συνεργασίες αυτές δίνουν σε μας εδώ στην Κύπρο την ευκαιρία να παρουσιάζουμε προς τους εταίρους μας το έργο της κυπριακής εκπαίδευσης και την πλούσια πολιτιστική κληρονομιά της χώρας μας.

Έχοντας στο επίκεντρο την ωφέλεια των μαθητών και των εκπαιδευτικών, η πολιτική του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού, τα τελευταία χρόνια, προωθεί αυτού του είδους τις συνεργασίες μέσα από τις ευκαιρίες που προσφέρουν τα ευρωπαϊκά προγράμματα. Ως εκ τούτου, είναι με ιδιαίτερη χαρά που χαιρετίζω την παρούσα έκδοση, η οποία περιλαμβάνει όλες τις ενότητες Εικαστικής Αγωγής που εφαρμόστηκαν σε δημοτικά σχολεία, στα πλαίσια του ευρωπαϊκού προγράμματος *CREATE: Δημιουργικές Συνεργασίες Δημοτικών Σχολείων με Εικαστικούς Καλλιτέχνες*.

Η ευρύτερη προσπάθεια του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού για εκσυγχρονισμό και μεταρρύθμιση του εκπαιδευτικού μας συστήματος έχει φέρει πιο κοντά στην καθημερινή σχολική ζωή ζητήματα και προβληματισμούς που απασχολούν τον σύγχρονο κόσμο, ωθώντας τους μαθητές μας να ασχολούνται με αυτά μέσα από όλο το εύρος των Αναλυτικών Προγραμμάτων.

Το Αναλυτικό Πρόγραμμα Εικαστικών Τεχνών μέσα από τις θεματικές του περιοχές, εστιάζει στη διδασκαλία και τη μάθηση, στην καθημερινή εμπειρία και την επαφή με αυθεντικές καταστάσεις και ανθρώπους. Οι συνεργασίες με εικαστικούς καλλιτέχνες του τόπου μας εμπλουτίζουν τα προγράμματα των σχολείων και προσφέρουν στους μαθητές μας νέους ελκυστικούς τρόπους βιωματικής μάθησης.

Εκφράζω τα θερμά μου συγχαρητήρια στη συντονιστική ομάδα του προγράμματος CREATE, καθώς και στους εκπαιδευτικούς, μαθητές και εικαστικούς καλλιτέχνες που εργάστηκαν με ζήλο και ενθουσιασμό για δημιουργία. Εύχομαι η νέα αυτή έκδοση να είναι καλοτάξιδη και να εμπλουτίσει τη βιβλιοθήκη κάθε σχολείου της πατρίδας μας, καθώς και να ενημερώσει τους εταίρους σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες για την εργασία που έγινε στην Κύπρο στα πλαίσια του συγκεκριμένου προγράμματος.

Χρίστος Χατζηθαθανασίου
Αναπληρωτής Διευθυντής Δημοτικής Εκπαίδευσης

FOREWARD

Partnerships between educational institutions and organisations from different European countries who share common goals and objectives contribute significantly to the improvement of daily educational practice and provide valuable experiences which create closer ties between Europe's educational systems. Furthermore, such partnerships offer Cyprus the opportunity to present to European partners the developments in Cypriot education and the rich cultural heritage of our country.

The policy of the Ministry of Education and Culture focuses on the benefits of students and educators and thus promotes such partnerships through the opportunities offered by European programmes. It is, therefore, with great pleasure that I welcome this publication, which includes all the visual arts units that were implemented in the context of the European programme CREATE: Creative Primary School Partnerships with Visual Artists.

The wider effort of the Ministry of Education and Culture towards the modernisation and reform of the Cyprus educational system has brought everyday school life issues and current concerns of the contemporary world into the school and is encouraging students to engage with them, through the entire range of the Curriculum.

The Visual Arts Curriculum through its thematic areas focuses on teaching and learning, on everyday experiences and contacts with authentic situations and people. Partnerships with local visual artists enrich the school programme and offer our students new interesting ways of experiential learning.

I would like to congratulate the coordinating team of the CREATE programme, as well as the educators, students and visual artists who worked with zeal and enthusiasm for creation. I hope this new publication will be warmly welcomed and enrich the library of every school in our country. I also hope that it will inform partners in other European countries as regards the work carried out here in Cyprus within the framework of the CREATE programme.

Christos Hadjiathanasiou
Acting Director of Primary Education

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Με ιδιαίτερη χαρά χαιρετίζω την έκδοση με τίτλο «*Δημιουργικές Συνεργασίες Δημοτικών Σχολείων με Εικαστικούς Καλλιτέχνες: Η Πρόταση της Κύπρου*». Η έκδοση δημιουργήθηκε από τη Διεύθυνση Δημοτικής Εκπαίδευσης και το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου, στο πλαίσιο της συμμετοχής τους στο ευρωπαϊκό πρόγραμμα CREATE.

Η εις βάθος ενασχόληση των μαθητών και μαθητριών με τις δημιουργικές διαδικασίες των εικαστικών καλλιτεχνών προάγουν την ενεργητική μάθηση και τη δημιουργική σκέψη, οδηγούν σε πειραματισμούς, επιτρέπουν τη δόμηση νέων νοημάτων, καθώς οι μαθητές μαθαίνουν να δημιουργούν με νέους, ελκυστικούς τρόπους, ενισχύοντας ταυτόχρονα και την πολιτισμική τους ευαισθητοποίηση.

Το ευρωπαϊκό πρόγραμμα CREATE επικεντρώνεται στην εδραίωση αυτών ακριβώς των σχέσεων ανάμεσα στα δημοτικά σχολεία, τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς, με τον κόσμο των σύγχρονων καλλιτεχνών που ζουν και δημιουργούν σε κάθε χώρα-εταίρο του προγράμματος, προάγοντας ιδέες για εναλλακτικό γραμματισμό. Καθώς τα σύγχρονα Αναλυτικά Προγράμματα Εικαστικών Τεχνών προωθούν την εστίαση της διδασκαλίας και της μάθησης στην τέχνη της εποχής τους, στους καλλιτέχνες και στις δημιουργικές τους διαδικασίες καθώς και στην εικαστική έρευνα, το πρόγραμμα CREATE έχει κατορθώσει να δημιουργήσει ένα ευρωπαϊκό δίκτυο επαγγελματιών που προβάλλει τις συνεργασίες ανάμεσα στα δημοτικά σχολεία και στις κοινότητες σύγχρονων καλλιτεχνών.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσοι συνέβαλαν στην υλοποίηση της παρούσας έκδοσης από τη Διεύθυνση Δημοτικής Εκπαίδευσης και τους συνεργάτες μου στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, καθώς και τους εικαστικούς καλλιτέχνες, τους εκπαιδευτικούς και μαθητές και μαθήτριες των δημοτικών σχολείων της Κύπρου που αγκάλιασαν με ιδιαίτερο ενδιαφέρον τις εικαστικές δράσεις που παρουσιάζονται στις σελίδες που ακολουθούν.

Δρ Αθηνά Μιχαηλίδου - Ευριπίδου
Διευθύντρια Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου

FOREWARD

I welcome the publication "Creative Primary School Partnerships with Visual Artists: The Cyprus Paradigm" with great pleasure. The publication is a common work, produced by the Department of Primary Education and the Cyprus Pedagogical Institute organized the publication, during their participation in the european programme CREATE.

The in-depth involvement of students with the creative processes of visual artists promote active learning and creative thinking, lead to experimentation, allow the construction of new meanings, as students learn to create in new and interesting ways, reinforcing at the same time their cultural awareness.

The european programme CREATE focuses on the consolidation of the relationship between primary schools, students and educators with the world of contemporary artists that live and create in each partner - country of the programme, promoting ideas for alternative literacy. As contemporary visual arts curricula promote the focus of teaching and learning on the art of their time, on artists and their creative processes, as well as on visual research, the CREATE program has managed to create a European network of professionals that promotes partnerships between primary schools and contemporary artists' communities.

I would like to thank the contributors for the realization of this publication both from the Department of Primary Education and my colleagues at the Pedagogical Institute, as well as the visual artists, the educators and students of the primary schools of Cyprus who all embraced with particular interest the projects presented on the pages that follow.

Dr Athena Michaelidou – Evripidou
Director of Cyprus Pedagogical Institute

CREATE

Το ευρωπαϊκό πρόγραμμα *CREATE: Δημιουργικές Συνεργασίες Δημοτικών Σχολείων με Εικαστικούς Καλλιτέχνες* πηγάζει από τους τομείς προτεραιότητας του στρατηγικού πλαισίου Εκπαίδευσης και Κατάρτισης 2020 και εμπίπτει στον 1^ο στόχο του Στρατηγικού Σχεδιασμού του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού, ο οποίος είναι η διασφάλιση ποιότητας στη Δημοτική Εκπαίδευση μέσα από τον εκσυγχρονισμό των μεθόδων διδασκαλίας και προσεγγίσεων, καθώς και την οργάνωση και εφαρμογή σύγχρονων αναπτυξιακών προγραμμάτων. Το CREATE προσφέρει ένα σύγχρονο και εναλλακτικό πρόγραμμα μάθησης μέσα από δημιουργικές συνεργασίες δημοτικών σχολείων με εικαστικούς καλλιτέχνες και περιλαμβάνει τον σχεδιασμό και την εφαρμογή ενοτήτων στο μάθημα της Εικαστικής Αγωγής, με την ενεργό και βιωματική συμμετοχή παιδιών και ενηλίκων.

Το πρόγραμμα χρηματοδοτήθηκε με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2015-1-PT01-KA201-012989). Ξεκίνησε την 1^η Σεπτεμβρίου 2015 και θα ολοκληρωθεί στις 30 Νοεμβρίου 2017. Οι εταίροι οι οποίοι συνεργάζονται στο πρόγραμμα είναι οι ακόλουθοι:

- University of Porto, Πορτογαλία (συντονιστής προγράμματος)
- Διεύθυνση Δημοτικής Εκπαίδευσης, Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Κύπρος
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Κύπρος
- University of Jaen, Ισπανία
- European Regional Council of the International Society for Education through Arts (InSEA)
- Goldsmiths University, Ηνωμένο Βασίλειο
- BUFF Film Festival, Σουηδία

Το πρόγραμμα CREATE εστιάζει στην παροχή επιμόρφωσης και υποστήριξης των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για προώθηση του σχεδιασμού και της εφαρμογής καινοτόμων προσεγγίσεων διδασκαλίας, έτσι ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των σύγχρονων σχολείων και κοινωνιών. Το πρόγραμμα έχει ως στόχο την επαφή των παιδιών με τη σύγχρονη εικαστική δημιουργία μέσα από δημιουργικές συνεργασίες δημοτικών σχολείων με εικαστικούς καλλιτέχνες. Πιο συγκεκριμένα στοχεύει:

- α) στην ενίσχυση της συνεργασίας των παιδιών με εικαστικούς καλλιτέχνες
- β) στη σύνδεση της σχολικής ζωής με τον πραγματικό κόσμο των καλλιτεχνών που θα μπορούσαν να αποτελέσουν πρότυπα και να εμπνεύσουν τα παιδιά
- γ) στη δικτύωση των σχολείων με την κοινότητα
- δ) στην παροχή εναλλακτικών και δημιουργικών ευκαιριών για μια πιο ελκυστική και αποτελεσματική διδασκαλία και μάθηση

Συνδέσεις με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Εικαστικών Τεχνών

Τα Αναλυτικά Προγράμματα Εικαστικών Τεχνών των χωρών - εταίρων του προγράμματος ενθαρρύνουν τη διδασκαλία και τη μάθηση σχετικά με τοπικούς και διεθνείς εικαστικούς καλλιτέχνες και αναγνωρίζουν τη συμβολή των καλλιτεχνών στη γέννηση, ανάπτυξη και υλοποίηση εικαστικών ιδεών των παιδιών. Επιπλέον, η εμπλοκή των σύγχρονων εικαστικών τεχνών στο μάθημα της Εικαστικής Αγωγής είναι μια στρατηγική που επιτρέπει στα παιδιά να ασχολούνται ενεργά με τρέχοντα θέματα, να συμμετέχουν σε διαλόγους και συζητήσεις σχετικά με τις εμπειρίες τους από τον πραγματικό κόσμο, και να κατανοούν ότι οι εικαστικές τέχνες συνδέονται με σημαντικά προσωπικά, κοινωνικά και πολιτιστικά θέματα.

Παιδαγωγική Μεθοδολογία

Το πρόγραμμα CREATE προτείνει μια παιδοκεντρική μεθοδολογία, η οποία εστιάζει στη βιωματική μάθηση και στις διερευνητικές προσεγγίσεις και δίνει έμφαση στην αξιοποίηση των ενδιαφερόντων και των εμπειριών των παιδιών σε αυθεντικές καταστάσεις. Τα παιδιά δημιουργούν σύμφωνα με τις εμπειρίες τους και διασυνδέουν τις δικές τους ιδέες με τον κόσμο της τέχνης. Τονίζεται η πολυτροπική έκφραση και δημιουργία, καθώς και η διερεύνηση υλικών και ιδεών, η αποδοχή του υποκειμενισμού, οι πολλαπλές ερμηνείες, οι διαφορετικοί τρόποι μάθησης και η προώθηση της κριτικής σκέψης και της έρευνας.

Το πρόγραμμα ενθαρρύνει την πολυμορφία και ευελιξία στον σχεδιασμό και υλοποίηση ενοτήτων Εικαστικής Αγωγής κατά την εφαρμογή των οποίων χρησιμοποιούνται διάφορες στρατηγικές μάθησης, όπως το παιχνίδι, ο διάλογος, η διερεύνηση υλικών και ιδεών, ο πειραματισμός, η εικαστική έρευνα, η συζήτηση, η αλληλεπίδραση με αυθεντικές καταστάσεις / αντικείμενα / ανθρώπους, ο αναστοχασμός και η διάχυση ιδεών. Επίσης, κατά την υλοποίηση των ενοτήτων πηγάζουν σημαντικά ερωτήματα όπως: πότε, πού και πώς τα παιδιά εμπλέκονται σε διαδικασίες μάθησης.

Το πρόγραμμα CREATE στην Κύπρο

Οι συντονιστικές ομάδες των δύο εταίρων της Κύπρου συνεργάστηκαν στενά με τους συντονιστές των άλλων χωρών – εταίρων για την ανάπτυξη καναλιών επικοινωνίας και την υλοποίηση της εφαρμογής του σχεδίου του προγράμματος, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες της κάθε χώρας. Κατά την περίοδο εφαρμογής του προγράμματος CREATE πραγματοποιήθηκαν στην Κύπρο οι ακόλουθες δράσεις:

- α) κατάρτιση των εκπαιδευτικών κατά τη διάρκεια ημερίδας στις 15 Απριλίου 2016, στις εγκαταστάσεις του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου στη Λευκωσία, με τη συμμετοχή εκπαιδευτικών Δημοτικής Εκπαίδευσης

- β) παροχή στήριξης στα δημοτικά σχολεία που συμμετείχαν στο πρόγραμμα όσον αφορά:
- στη χρηματοδότηση δεκαέξι (16) ενοτήτων, οι οποίες υλοποιήθηκαν σε 16 αντίστοιχα δημοτικά σχολεία και περιελάμβαναν δημιουργικές συνεργασίες με τη συμμετοχή δεκαεννέα (19) εικαστικών καλλιτεχνών
  - στην επαγγελματική υποστήριξη των εκπαιδευτικών για την εφαρμογή των ενοτήτων
  - στη διάχυση των αποτελεσμάτων του προγράμματος μέσω του επίσημου ιστοχώρου του CREATE (www.create.up.pt) και του επίσημου ιστοχώρου του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού (<http://www.moec.gov.cy/dde/index.html>)
- γ) διάχυση των αποτελεσμάτων του προγράμματος μέσα από την παρούσα έκδοση
- δ) κατάρτιση των εκπαιδευτικών και παρουσίαση των αποτελεσμάτων του προγράμματος κατά τη διάρκεια του Παγκύπριου Συνεδρίου «Δημιουργικές Συνεργασίες Δημοτικών Σχολείων με Εικαστικούς Καλλιτέχνες», στις 26 Μαΐου 2017, στις εγκαταστάσεις του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου στη Λεμεσό, με τη συμμετοχή εκπαιδευτικών Δημοτικής Εκπαίδευσης και διακεκριμένων ομιλητών από πανεπιστήμια και οργανισμούς από την Κύπρο και το εξωτερικό.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ CREATE ΚΥΠΡΟΥ

Διεύθυνση Δημοτικής Εκπαίδευσης, Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού:

Γενηθής Γενηθίου, Επιθεωρητής Τέχνης
Τερέζα Λαμπριανού, Επιθεωρήτρια Τέχνης
Συντονιστές Προγράμματος

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου:

Νικολέτα Αυγουστή, Σύμβουλος Τέχνης / Λειτουργός Αναλυτικών Προγραμμάτων
Φωτεινή Λάρκου, Σύμβουλος Τέχνης / Λειτουργός Αναλυτικών Προγραμμάτων
Συντονίστριες Προγράμματος

Έφη Ιωακείμ, Σύμβουλος Τέχνης / Λειτουργός Αναλυτικών Προγραμμάτων
Κύπρος Πισιαλής, Σύμβουλος Τέχνης / Λειτουργός Αναλυτικών Προγραμμάτων

CREATE

CREATE, Creative Primary School Partnerships with Visual Artists, is a project that draws upon the priority areas of the Education and Training 2020 process offering an alternative literacy and a creative space for children of the age of 6-12 to engage in experiential and cooperative learning by working with contemporary visual artists. CREATE involves the cooperation of visual artists with primary schools and the design and implementation of school art projects, with the active and empirical involvement of students and adults.

The project has been funded with support from the European Commission (2015-1-PT01-KA201-012989). It started in 01/09/2015 and will be concluded by 30/11/2017. The following partners cooperate in the project:

- University of Porto, Faculty of Fine Arts, Portugal (coordinator)
- Department of Primary Education, Ministry of Education and Culture, Cyprus
- Pedagogical Institute, Cyprus
- University of Jaen, Spain
- European Regional Council of the International Society for Education through Arts (InSEA)
- Goldsmiths University, United Kingdom
- BUFF Film Festival, Sweden

CREATE's focus is to provide in-service teachers' training and support that promotes the design and delivery of innovative teaching so as to correspond to the needs of contemporary schools and societies and their complexities. The project aims to strengthen the leadership and research role of primary teachers so as to design their own visual arts units, in accordance with the context of their work space and place. In addition it emphasizes contemporary visual arts and the cooperation of teachers with visual artists. Through the program, educational resources are produced to support the design and implementation of visual arts projects so as to:

- a) enhance students' collaboration with professional adults
- b) connect school life with the real world of creative professionals that could serve as role models and inspire young students
- c) promote networking of schools with the creative community as well as collaborative approaches to teaching through visual arts

- d) engage students from all backgrounds (minorities, lower socio-economic backgrounds, high academic spectrum) and with various abilities to collaborative research work with creative professionals as well as their fellow students
- e) provide alternative and creative spaces in the school programmes so as to make teaching and learning more attractive and efficient, and achieve the development of basic and transversal skills.

Connections with the Visual Arts Curriculum

The visual arts curricula of the project partners' countries encourage the focus on teaching and learning about local and international artists, and recognize artists' contribution in the birth, development and realisation of visual ideas in response to their experiences of the world. Furthermore, utilizing contemporary visual arts in art education is a curriculum strategy that enables students to actively be engaged with current issues, dialogue and debate about their experiences of the real out-of-school world and to comprehend that visual arts are linked to important personal, social and cultural issues.

Pedagogical Advocacy

CREATE suggests child-centered pedagogies that focus on experiential learning and explorative approaches, and emphasize the exploitation of the interests and experiences of students in real-authentic situations. Students create according to their experiences and construct connections with the art world regarding their own ideas. The multimodal expression and creation is emphasized, as well as the in-depth exploration of materials and ideas; the acceptance of subjectivity; multiple interpretations and diverse ways of learning; the advancement of critical thinking and research.

CREATE encourages diversity and flexibility in designing and delivering the visual arts projects. Important questions that need to be answered are when, where and how students could be engaged in learning procedures. Various teaching strategies could be utilised such as play, dialogue, investigation of materials and ideas, experimentation, visual research, debate, interaction with authentic situations/artefacts/people, reflection, dissemination of ideas.

CREATE in Cyprus

The project coordinators of the two Cyprus partners worked closely with the coordinators of the other countries to develop communication channels and put into action the project plan that ensured a local character and simultaneously a European scope. The events that took place in Cyprus during the CREATE implementation period focused on:

- in-service teachers' training during a one-day event on April 15, 2016, at the premises of the Cyprus Pedagogical Institute in Nicosia, with the participation of local primary school art teachers

- the facilitation of school proposals, the funding process of school projects and teachers' professional support for the implementation of sixteen (16) school partnerships with the involvement of nineteen (19) visual artists
- the dissemination of results through the official CREATE open source online platform (www.create.up.pt) and the official Ministry of Education and Culture website (<http://www.moec.gov.cy/dde/index.html>), as well as through the current edition
- in-service teachers' training and presentation of results during the National Conference "Creative Primary School Partnerships with Visual Artists", on May 26, 2017, at the premises of Cyprus University of Technology in Limassol, with the participation of local primary school art teachers and invited distinguished speakers from universities and organisations from Cyprus and abroad.

CYPRUS CREATE COORDINATING TEAM

Department of Primary Education, Cyprus Ministry of Education and Culture:

Genethlis Genethliou, Art Inspector

Tereza Lambrianou, Art Inspector

Project Coordinators

Cyprus Pedagogical Institute:

Nicoleta Avgousti, Art Advisor / Curriculum Officer

Fotini Larkou, Art Advisor / Curriculum Officer

Project Coordinators

Efi Ioakim, Art Advisor / Curriculum Officer

Kypros Pisialis, Art Advisor / Curriculum Officer

ΕΝΟΤΗΤΕΣ

PROJECTS

Αρμενίζοντας: Το δικό μου ταξίδι

ΚΖ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΛΕΜΕΣΟΥ – ΤΙΜΙΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ

Επαρχία Λεμεσού

Τάξη / Ηλικία: Στ΄ τάξη, 11 - 12 χρονών

Εκπαιδευτικός: Φωτεινή Λάρκου

Εικαστικός: Παναγιώτης Πασάντας

Το ΚΖ΄ Δημοτικό Σχολείο βρίσκεται στη Λεμεσό, γνωστή για την πλούσια πολιτιστική της παράδοση. Βρίσκεται στο νοτιότερο τμήμα της Κύπρου, χτισμένη αμφιθεατρικά πάνω στον Κόλπο Ακρωτηρίου, μεταξύ δύο αρχαίων πόλεων: της Αμαθούντας στα ανατολικά, και του Κουρίου στα δυτικά. Η Λεμεσός είναι επίσης το μεγαλύτερο λιμάνι του νησιού κι ένα από τα μεγαλύτερα της Ανατολικής Μεσογείου. Τα παιδιά ζώντας σε αυτή την πόλη έχουν την ευκαιρία να βλέπουν τη θάλασσα ή να πηγαίνουν βόλτες εκεί πολύ συχνά. Λαμβάνοντας υπόψη το ιστορικό, κοινωνικό και πολιτιστικό πλαίσιο, καθώς και τις προτιμήσεις των παιδιών καταλήξαμε στο πρότζεκτ με θέμα «Αρμενίζοντας: Το δικό μου ταξίδι».

Το θέμα της δημιουργικής αυτής συνεργασίας εντάσσεται στον τρίτο υπό έμφαση στόχο του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού κατά τη σχολική χρονιά 2016 – 2017, ο οποίος είναι «Η αξιοποίηση του πολιτιστικού πλούτου του συνόλου των κατοίκων της Ευρώπης και η ανάδειξη των κοινών στοιχείων και της πολυμορφίας των ευρωπαϊκών πολιτισμών, μέσα από πολιτιστικές δράσεις, στο πλαίσιο του θεσμού της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης Πάφος 2017».

Τα παιδιά εμπλέκονται σε εικαστικές δραστηριότητες μέσα από τη διερεύνηση υλικών και ιδεών με βιωματικό τρόπο όσον αφορά στην πολιτισμική τους ταυτότητα. Εξερευνούν το άμεσο και ευρύτερο περιβάλλον τους, ως πηγή έμπνευσης και δημιουργίας. Έρχονται αντιμέτωπα με κοινωνικούς προβληματισμούς που αφορούν στην καθημερινότητά τους και συμμετέχουν σε εικαστικές δράσεις. Διερευνούν την τοπική και παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά και οικειοποιούνται στην εικαστική τους δημιουργία στοιχεία της παράδοσης της Κύπρου.

Τα παιδιά, μετά τη γνωριμία με τον καλλιτέχνη και το έργο του, προβληματίζονται για το δικό τους γλυπτό, εργάζονται στο εικαστικό ημερολόγιο και στη συνέχεια προχωρούν στη δημιουργία τους δικού τους γλυπτού. Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αυτής, τα παιδιά εξοικειώνονται με εικαστικές πρακτικές που ενθαρρύνουν τον πειραματισμό με τον καλλιτεχνικό πηλό και τα εργαλεία πηλοπλαστικής, την εξερεύνηση τεχνικών και διαδικασιών και την παραγωγή νοημάτων και εικαστικών έργων. Τέλος, εμπλέκονται σε δραστηριότητες που αφορούν στην προώθηση της εικαστικής τους δημιουργίας στο άμεσο και ευρύτερο κοινωνικό τους περιβάλλον.

Sailing: My personal journey

27th PRIMARY SCHOOL OF LIMASSOL – TIMIOS PRODROMOS

Limassol District

Grade/Age: 6th, 11-12 years old

Teacher: Fotini Larkou

Artist: Panayiotis Pasantas

The 27th Primary School is located in Limassol, a city on the southern coast of Cyprus. The city spreads along the Mediterranean coast, with its suburbs stretching along the coast to Amathus, an ancient town that its graves date back to 2000 BC. Therefore Limassol has a great history of sea transportation, trade and shipping. Nowadays it is the only town in Cyprus with a port and marina. Living in this town, students have the opportunity to see the sea or go there almost every day. Considering all the above as well as the students' preferences we came up with the project "Sailing: My Personal Journey".

The project touches upon two thematic areas of national curriculum which is "Cultural Heritage" and "Identity". The theme of this creative cooperation also falls under the third educational aim of the school year 2016 - 2017 which is "Using the cultural heritage of all European residents and the identification of common elements and diversity of European cultures, through cultural activities, in the context of the institution of the European Capital of Culture Paphos 2017".

Students are involved in artistic activities through the exploration of materials and ideas in a creative and experiential way that concerns the investigation of their cultural identity. They explore the immediate and wider environment as a source of inspiration and creativity. They are confronted with social concerns affecting their daily lives and participate in artistic activities. They explore the local and global cultural heritage and reclaim elements of the Cypriot cultural heritage in their artistic creation.

Students after getting to know the artist and his work, they think about their own sculpture, working in their visual diary and then proceed to create their own sculpture. During this process, they become familiar with artistic practices that encourage experimentation with artistic clay (stoneware) and pottery tools, exploration of techniques and processes and the production of meanings and visual works. Finally, they get engaged in activities relating to the promotion of their art works to the school community and wider social environment.

Ο καλλιτέχνης ενθαρρύνει τα παιδιά να παρατηρήσουν και να αγγίξουν τα γλυπτά του

The artist encourages the students to observe and touch his sculptures

Ο καλλιτέχνης εξηγεί στα παιδιά πώς εργάζεται

The artist is demonstrating his technique

Τα παιδιά δημιουργούν τα έργα τους

Students create their artworks

Τα παιδιά μεταφέρουν τα έργα τους για ψήσιμο στον ειδικό φούρνο
Students carry their finished sculptures

Αναστοχασμός: Τα παιδιά συζητούν για τα έργα τους
Reflection: Students discuss about their artworks

Εικαστική παρέμβαση σε συνεργασία με την καλλιτέχνη Γιώτα Ιωαννίδου.

Ο «Μικρός Ψαράς» δεν είναι πια μόνος του. Τον συντροφεύουν δεκάδες κόκκινες βαρκούλες με ευχές, όνειρα για τον μικρό ψαρά και για τα παιδιά που οραματίζονται το μέλλον τους.

Artistic intervention in collaboration with the artist Yiota Ioannidou.
The “Little Fisherman” is not alone anymore. He is accompanied by a lot of red paper boats that carry wishes and dreams for the little fisherman and dream for their own future.

Για αγόρι ή για κορίτσι; Για παιδί!

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΧΟΙΡΟΚΟΙΤΙΑΣ

Επαρχία Λάρνακας

Τάξη / Ηλικία: Ε΄ & Στ΄ τάξεις, 10 - 12 χρονών

Εκπαιδευτικός: Χρυστάλλα Παφίτη

Εικαστικοί: Κυριάκος Θεοχάρους, Νικόλας Λοΐζου, Χριστίνα Παπακυριακού

Το Δημοτικό Σχολείο Χοιροκοιτίας βρίσκεται σε αγροτική περιοχή. Λειτουργεί ως Περιφερειακό Ενιαίο Ολοήμερο, στο οποίο φοιτούν παιδιά από τρεις κοινότητες. Το σχολείο αποτελείται από έξι τμήματα (Α΄-Στ΄). Το μάθημα της Εικαστικής Αγωγής στην Ε΄ και Στ΄ τάξη γίνεται ως σύμπλεγμα με επτά παιδιά από την Ε΄ τάξη και έντεκα παιδιά από την Στ΄ τάξη. Το σχολείο έχει ειδική αίθουσα για το μάθημα της Εικαστικής Αγωγής.

Τα παιδιά της Ε΄ τάξης είχαν επισκεφθεί κατά την προηγούμενη σχολική χρονιά την έκθεση «Λευκαρίτικο Κίνημα: Τρόποι και Μετατροπές». Είχαν εντοπίσει παραδοσιακά μοτίβα σχήματα και χρώματα των λευκαρίτικων κεντημάτων και ασχολήθηκαν με διάφορες δραστηριότητες σχετικές με τα εικαστικά τους στοιχεία. Κατά τη διάρκεια της έκθεσης παρατήρησαν ότι και κάποιοι άντρες έλαβαν μέρος με έργα τους στην έκθεση, κάτι που τους έκανε εντύπωση.

Στην καθημερινότητα τους, τα παιδιά, συχνά συνδέουν χρώματα, ασχολίες και παιχνίδια με στερεότυπα φύλου. Τα στερεότυπα αυτά εντείνουν τα πειράγματα ανάμεσα τους, δημιουργώντας σε αρκετές περιπτώσεις διάφορα προβλήματα στις μεταξύ τους σχέσεις.

Η ενότητα αυτή καταπιάνεται με θέματα στερεοτύπων φύλου που υπάρχουν έντονα στην κυπριακή κοινωνία και γίνεται μια προσπάθεια κατάργησης τους μέσα από δημιουργικές δραστηριότητες. Τα παιδιά εμβαθύνουν σε πτυχές της ατομικής και συλλογικής τους ταυτότητας μέσα από προβληματισμό για το επάγγελμα που θα ήθελαν να ακολουθήσουν όταν μεγαλώσουν. Καταρρίπτονται κάποια επαγγελματικά στερεότυπα μέσα από τη θέαση αντισυμβατικών εικόνων και έργων τέχνης. Γίνεται έντονη κριτική της λειτουργίας της εικόνας για μετάδοση μηνυμάτων που αφορούν το φύλο. Παράλληλα μέσα από θέαση έργων από την παγκόσμια και τοπική πολιτιστική κληρονομιά καθώς και τη γνωριμία και συνεργασία με κύπριους καλλιτέχνες δίνεται στα παιδιά η ευκαιρία να έρθουν σε επαφή με την καλλιτεχνική δημιουργία της Κύπρου και άλλων χωρών. Στα πλαίσια της ενότητας αυτής, τα παιδιά, μέσα από ποικιλία δραστηριοτήτων ασχολούνται με τη χαρακτηριστική, το τύπωμα, τη φωτογραφία και την τέχνη του performance.

For a boy? For a girl? For a kid!

CHOIROKOITIA PRIMARY SCHOOL

Larnaka District

Grades/Age: 5th & 6th, 10-12 years old

Teacher: Chrystalla Pafiti

Artists: Kyriakos Theocharous, Nikolas Loizou, Christina Papakyriakou

Choirokoitia Public Primary School is a rural school that operates as a regional, all-day school and accommodates children from three communities. It has six classes (1st-6th). The 5th and the 6th grade are mixed together with seven children from the 5th grade and eleven children from 6th grade for the Art lesson. The school has an Art classroom.

Last year the children from Grade 5 visited an exhibition related to traditional embroidery and its transformations “Lefkaritiko Embroidery: Ways and Transformations”. During their visit, children located traditional patterns forms and colours of lefkaritika embroideries and dealt with various activities related to their artistic elements. They also noticed that there were some males participating as artists, something they didn’t expect to see. After their visit, the children worked on an art project related to the exhibition and the element of pattern and shape.

In everyday life, students often relate colors, various activities and toys to gender, thus forming gender stereotypes. These stereotypes intensify quipping and bullying among children, so breaking these stereotypes through creative art activities could be beneficial for the school and the community.

This project tackles issues that exist in Cyprus society, critical interpretation of visual culture, individual and collective identity of gender. The children deepen in aspects of their individual and collective identity through reflection on the profession that they would like to follow when they grow up. Certain professional stereotypes are brought down through the viewing of ant conventional pictures and works of art. Intense criticism is obtained in relation to the ways a picture is operating for transmission of messages that concerns the sex.

The children have the opportunity to become familiar with local and international artistic creation and collaborate with Cypriot artists. Through a variety of activities, children get involved with the subjects above and are engaged in artistic creations. Children have the chance to learn techniques such as engraving, printing and art forms like photography and performance art.

Τα παιδιά μαντεύουν αν το έργο τέχνης που βλέπουν στην οθόνη φτιάχτηκε από γυναίκα ή άντρα και αιτιολογούν την απάντησή τους.

Students are invited to guess if the artwork was created by male or female artist and justify their answers

Τα παιδιά δημιουργούν δικά τους χαρακτηριστικά και τα τυπώνουν σε χαρτί χρώματος δικής τους επιλογής με τη βοήθεια του χαρακτή Κυριάκου Θεοχάρους.

Students create engravings using their own designs. They choose the colour of the paper and print them with the artist's assistance.

Δημιουργία φιγούρων για κουκλοθέατρο
Figure creation for puppetry

Τα παιδιά φωτογραφίζονται με το παιχνίδι τους
Students take pictures with their toy

Τύπωμα σε φανέλες
Stenciling on T-shirts

Πειράματα με διαδραστική τέχνη (Δρώμενο)
Experimenting with interactive art (Performance)

Δημιουργώ ένα όμορφο σχολείο - Λέω όχι στους βανδαλισμούς

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΑΝΩ ΠΟΛΕΜΙΔΙΩΝ - ΚΑΡΜΙΩΤΙΣΣΑΣ

Επαρχία Λεμεσού

Τάξη / Ηλικία: Δ', Ε', Στ' τάξεις, 9 - 12 χρονών

Εκπαιδευτικός: Αναστασία Καπαρή

Εικαστικός: Τζούλια Γεωργιάδου

Το σχολείο βρίσκεται σε προσφυγικό συνοικισμό και έχει κτιστεί την δεκαετία του 80. Είναι σε πολύ καλή κατάσταση αν και αντιμετωπίζει εδώ και πολλά χρόνια προβλήματα βανδαλισμών, με σπρέι στους τοίχους που καταστρέφουν τις ζωγραφιές των παιδιών και το κτήριο.

Τα παιδιά είχαν επισκεφθεί εικαστικά εργαστήρια, εκθέσεις, γκαλερί και μουσεία κατά τη διάρκεια της περσινής σχολικής χρονιάς, γνώρισαν καλλιτέχνες στο χώρο εργασίας τους και τους πήραν συνέντευξη. Επέδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον κατά τη διάρκεια των επισκέψεών μας και εξέφρασαν την επιθυμία να δημιουργήσουν μαζί με κάποιο καλλιτέχνη στο χώρο του σχολείου μας.

Στη συγκεκριμένη ενότητα τα παιδιά των Δ', Ε' και Στ' τάξεων εμπλέκονται σε δημιουργική συνεργασία με την καλλιτέχνη Τζούλια Γεωργιάδου κάνοντας τρία μαθήματα διάρκειας 80 λεπτών η κάθε τάξη. Γνώρισαν την καλλιτέχνη και την τεχνική της και αποπειράθηκαν να δημιουργήσουν με ζωγραφική και κίνηση. Τα είδη τέχνης (Art performance, Action Painting, Live Painting) με τα οποία ασχολείται η καλλιτέχνης αποτέλεσαν μια πρόσκληση/ πρόκληση για όλους τους συμμετέχοντες, μαθητές, εκπαιδευτικό και γονείς. Η επαφή όλων των πιο πάνω, με τέτοιους καινοτόμους τρόπους δημιουργίας έδωσε την ευκαιρία για απόκτηση νέων γνώσεων και εμπειριών μέσα από δημιουργικές συνεργασίες. Η ίδια η καλλιτέχνης χρησιμοποιεί τις τεχνικές της με παιδιά και ενήλικες εδώ και χρόνια με υπέροχα αποτελέσματα.

Μέσα από την εικαστική αυτή δράση παιδιά, δασκάλα και καλλιτέχνης αλλά και γονείς εμπνεύστηκαν, διερεύνησαν, συνδημιούργησαν εκφράζοντας συναισθήματα, βιώματα μέσω της τέχνης. Μοιράστηκαν εικαστικές εμπειρίες, κάνοντας παρεμβάσεις στον χώρο του σχολείου με την ελπίδα να σταματήσουν οι βανδαλισμοί.

Creating a beautiful school - No more vandalisms

PANO POLEMIDIA PRIMARY SCHOOL – KARMIOTISSA

Limassol District

Grades/Age: 4th, 5th, 6th, 9-12 years old

Teacher: Anastasia Kapari

Artist: Julia Georgiadou

Our school is located in the west suburbs of Limassol, in Pano Polemidia, where many Greek Cypriot refugees have been staying after the 1974 Turkish invasion. The school's area unfortunately is often troubled by vandals. The school building has been damaged repeatedly. Students felt excited last year when we began decorating some school walls and noticing that the vandalisms were less. For some reason the vandals would leave the children's wall paintings intact.

The students had visited art workshops, exhibitions, galleries and museums during the previous school year, met artists in their workshops and interviewed them. They showed great interest during our visits and expressed the desire to invite artists come to our school to create along with them.

This project consisted of nine lessons, 80 min duration each. It involved students of 4th, 5th and 6th grades, as well as parents who showed interest to participate. We have decorated a school wall performing live painting, covered the school taps with mosaic tiles (installation) and carried out a live art performance.

The students were able to meet and work with a local artist, getting to know and carrying out new techniques of art and creation. They attempted to approach and interpret the artist's way of expression in such a way they began to develop their own. Students expressed emotions, experiences and needs through art. They also developed their critical thinking and gained valuable knowledge and communication skills and learned to cooperate. Finally, they undertook initiatives towards fighting vandalism using art and creativity.

Performance

Δημιουργώντας την τοιχογραφία / Creating the mural

Τοιχογραφία / Mural

Το τελικό έργο / The final artwork

Η διαφορετικότητα μέσα από την υφαντική: Το δέντρο της αγάπης

Γ' ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΛΕΜΕΣΟΥ

Επαρχία Λεμεσού

Τάξη / Ηλικία: Στ' τάξη, 11 - 12 χρονών

Εκπαιδευτικός: Σιμόνη Πελεκανή Παναγιώτου

Εικαστικός: Ελένη Σοφοκλέους

Το σχολείο βρίσκεται σε κεντρική περιοχή της Λεμεσού. Όραμα του σχολείου είναι η δημιουργία ευχάριστου σχολικού περιβάλλοντος, που να ωθεί τα παιδιά στη συνεχή δράση για ανακάλυψη της γνώσης, την αγάπη και τον σεβασμό προς το περιβάλλον, τον αλληλοσεβασμό, τη συνεργασία, την αγάπη προς το συνάνθρωπο και την αποδοχή της διαφορετικότητας.

Τα παιδιά προτρέπονται να εργάζονται ομαδικά και, μέσα από διάφορες δράσεις που προωθεί το σχολείο, εμπλέκονται εικαστικά στη δημιουργία έργων που έχουν ως κεντρικούς άξονες την αποδοχή της διαφορετικότητας, τη συνύπαρξη και της αγάπη, για μια ανθρώπινη και δημιουργική κοινωνία.

Μέσα από την εφαρμογή της ενότητας, τα παιδιά έρχονται σε επαφή με την τέχνη της υφαντικής ως σημαντικό μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς και της παράδοσης της Κύπρου. Διερευνούν τον ρόλο της υφαντικής στο κοινωνικο-πολιτισμικό πλαίσιο της κυπριακής κοινωνίας του περασμένου αιώνα, εστιάζοντας στα υλικά και στους τρόπους χρήσης, αλλά και σε στερεοτυπικές αντιλήψεις που αφορούν στο φύλο σε σχέση με την υφαντική.

Η δημιουργική συνεργασία με την εικαστικό Ελένη Σοφοκλέους δίνει μια άλλη διάσταση στην τέχνη της υφαντικής, αφού τα παιδιά έρχονται σε επαφή με την οικειοποίηση της συγκεκριμένης τεχνικής στη σύγχρονη εικαστική δημιουργία. Έτσι εμπλουτίζονται οι εμπειρίες τους και ενεργοποιείται η φαντασία και η δημιουργικότητά τους, ενώ παράλληλα μαθαίνουν να συνεργάζονται και να συνδημιουργούν. Πειραματίζονται και δημιουργούν έργα με διάφορους τρόπους, με τα οποία συνθέτουν στο τέλος ένα συλλογικό έργο. Δίνουν νόημα στο συλλογικό τους έργο, ονομάζοντάς το «Δέντρο της αγάπης», εστιάζοντας με αυτό τον τρόπο στα συναισθήματα που βίωσαν μέσα από την ενότητα, αλλά και μέσα από τη διαδικασία δημιουργίας ενός συλλογικού έργου χρησιμοποιώντας τα ατομικά τους έργα. Ολοκληρώνοντας το έργο τους τα παιδιά εκθέτουν σε εσωτερικό τοίχο του σχολείου.

Diversity through weaving: The tree of love

3rd PRIMARY SCHOOL OF LIMASSOL

Limassol District

Grade/Age: 6th, 11-12 years old

Teacher: Simoni Pelekani Panayiotou

Artist: Eleni Sophocleous

The school is located in a central area of the city of Limassol. The vision of the school is to create a pleasant school environment, which promotes in constant action for the discovering of knowledge, the love and respect towards the environment, the self-respect, the co-operation, love for the human being and the acceptance of diversity.

The students are encouraged to work in groups and through various activities promoted by the school, are involved in creating art works that are central pillars acceptance of diversity, coexistence and love for a human and creative society.

This project focuses on weaving as an important part of the cultural heritage of Cyprus. Initially the students explore the role of weaving in the socio-cultural context of the Cypriot society during the last century, focusing on the materials, the methods and the use, as well as on gender-related stereotypes regarding weaving.

The creative collaboration with the visual artist Eleni Sophocleous provides students with a new perspective with respects to weaving, through the appropriation of the technique in contemporary art. Having enriched their experiences, students use their imagination and creativity to experiment and create artworks while learning to work together. They combine their artworks to compose a collective artwork. They give meaning to their collective work, naming it the "Tree of love", thus focusing on feelings experienced through the project, but also through the process of creating a collective work using their individual projects. They have decided to permanently exhibit it on an interior wall of the school.

Τα παιδιά πειραματίστηκαν με διάφορες εναλλακτικές τεχνικές υφαντικής
The students experimented with a variety of alternative weaving techniques

Το συλλογικό έργο – The collective artwork

Η θάλασσα ξεβράζει ανθρώπινες ιστορίες

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΘΑΡΗΣ – ΔΗΜΗΤΡΗ ΛΙΠΕΡΤΗ

Επαρχία Λάρνακας

Τάξη / Ηλικία: Στ΄ τάξη, 11 - 12 χρονών

Εκπαιδευτικός: Παναγιώτα Ποϊράζη

Εικαστικοί: Σούλα Χρίστου, Αναστασία Λαμπασκή - Ονησιφόρου, Μηνάς Αλεξίου

Το σχολείο είναι αστικό και βρίσκεται πολύ κοντά στη θάλασσα. Λειτουργεί από το 2006 και αποτελείται από δεκατέσσερα τμήματα (Α΄-Στ΄). Διαθέτει εργαστήριο για το μάθημα της Εικαστικής Αγωγής με μόνιμα εγκατεστημένο βιντεοπροβολέα και ηλεκτρονικό υπολογιστή.

Τα παιδιά της Στ΄ τάξης έχουν ξαναδουλέψει με την τεχνική της πηλοπλαστικής και του ψηφιδωτού κατά την προηγούμενη σχολική χρονιά και φάνηκε ότι μπορούν να συνεργαστούν με σχετική ευκολία και δημιουργικότητα. Επίσης κατά την περσινή χρονιά στα πλαίσια του μαθήματος των Ελληνικών, τα παιδιά επισκέφθηκαν την πόλη της Λάρνακας με τη δασκάλα της τάξης τους, όπου είχαν την ευκαιρία να αποκτήσουν ποικίλες εμπειρίες και γνώσεις για την ιστορία της.

Η ενότητα αυτή περιλαμβάνει στοιχεία από τις θεματικές περιοχές Χώρος-Τόπος και Τοπική Πολιτιστική Κληρονομιά. Αρχικά δίνεται η ευκαιρία στα παιδιά να ανακαλέσουν γνώσεις και εμπειρίες από την ιστορία της Λάρνακας. Τα παιδιά γνωρίζουν διάφορα αντικείμενα που ξέβρασε η θάλασσα της Λάρνακας και μαθαίνουν για τους διάφορους λαούς που πέρασαν από την πόλη. Παράλληλα τα παιδιά έρχονται σε επαφή με καλλιτέχνες, των οποίων πηγή έμπνευσης αποτελεί το στοιχείο της θάλασσας. Οι καλλιτέχνες σε συνεργασία με τα παιδιά ετοιμάζουν σκίτσα, ακούγοντας ιστορίες σχετικές με τη θάλασσα από άτομα της κοινότητας και στη συνέχεια δημιουργούν ομαδικά έργα.

Το σχολείο βρίσκεται πολύ κοντά στη θάλασσα, έτσι τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να δημιουργήσουν εικαστικά έργα πάνω στην άμμο κατά τη διάρκεια επίσκεψής τους στην παραλία. Στη συνέχεια τα παιδιά, σε συνεργασία με τους καλλιτέχνες, τους γονείς και την εκπαιδευτικό, δημιουργούν συνθέσεις από ομαδικά εικαστικά έργα. Οι τεχνικές που χρησιμοποιήθηκαν για τη δημιουργία των τελικών έργων είναι η πηλοπλαστική, το ψηφιδωτό, το στένσιλ και η ζωγραφική. Οι δύο από τις τρεις τελικές συνθέσεις δόθηκαν ως δωρεά στο Παιδιατρικό Τμήμα του Γενικού Νοσοκομείου Λάρνακας και στο Δημαρχείο Λάρνακας όπου και εκτίθενται.

The sea washes up human stories

KATHARIS PRIMARY SCHOOL – DEMETRIS LIPERTIS

Larnaka District

Grade/Age: 6th, 11-12 years old

Teacher: Panayiota Poirazi

Artists: Soula Christou, Anastasia Lampaski-Onisiforou, Minas Alexiou

The school is urban and very close to the sea. It has been operating since 2006 and consists of 14 sections from 1st grade to 6th grade. It has an Art room with a permanently installed projector and computer.

Last year grade 6 students worked with pottery and mosaic techniques in a very creative way. They have also visited their city with their class teacher and had the opportunity to have more experiences and knowledge related to the history of their city.

This unit includes elements from the thematic regions of the Art Curriculum Space-place and Cultural Heritage. Initially the students get to learn about the history of the city of Larnaca. Students use research methods in order to discover various objects that were washed ashore on the beach of Larnaca, in order to find information about various populations that have passed from the city through the years.

The students also come into contact with artists who are inspired by the sea. Through visits, activities and workshops with the artists, students gain experiences in relation to the techniques used by artists, their symbolisms and the elements related to the sea incorporated in their work.

The artists in collaboration with the children prepare sketches, by listening to narratives related to the sea from individuals of the community and afterwards they all create common works. As the school is located near the sea, the children visit the beach and create artworks on the sand. Afterwards the children, in collaboration with the artists, the parents and the teacher, create a collective artwork that depicts their own stories in relation to the sea. The techniques that were used for the creation of final work are pottery, mosaic, stencils and painting. Two of the three final compositions were donated to the Pediatric Department of Larnaca General Hospital and Larnaca City Hall, where they are exhibited.

Αφήγηση ιστοριών από ψαρά, δύτε και ιστιοπλόο και εικαστική δημιουργία από εικαστικούς και παιδιά
Narratives from a fisherman, a diver and a sailor and art making by artists and students

Έργα τέχνης στην άμμο
Artworks on the sand

Συνεργασία εικαστικών, γονιών και παιδιών
Collaboration of artists, parents and students

Το τελικό έργο - The final artwork

Έκθεση του έργου / Διάχυση προς την κοινότητα
Exhibition / Dissemination of the project to the community

Θραύσματα μνήμης

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΣΙΝΟΥ

Επαρχία Λευκωσίας

Τάξη / Ηλικία: Ε΄ τάξη, 10 - 11 χρονών

Εκπαιδευτικός: Έλενα Χατζηπιερή

Εικαστικός: Αλεξία Φιλίππου

Το Περιφερειακό Δημοτικό Ασίνου είναι σχολείο της υπαίθρου. Είναι περιφερειακό με μαθητές να προέρχονται από πέντε κοινότητες της περιοχής της Ασίνου (Βυζακιά, Ποτάμι, Νικητάρι, Άγιος Γεώργιος Καυκάλλου και Καννάβια). Γεωγραφικά το σχολείο παρουσιάζει μια εγγύτητα προς την κατεχόμενη περιοχή της Μόρφου. Το σημαντικότερο, όμως, είναι το γεγονός ότι προσφέρει οπτικό βίωμα προς τον κόλπο της Μόρφου και την Πέτρα του Λιμνίτη. Η γεωγραφική και οπτική εγγύτητα σε συνδυασμό με το γεγονός ότι μέρος των παιδιών έχουν καταγωγή από την κατεχόμενη Μόρφου δίνει μια άλλη προοπτική στη μελέτη της κατεχόμενης γης. Οι περιοδικοί εκκλησιασμοί στην κατεχόμενη εκκλησία του Αγίου Μάμαντος, αλλά και η καθιερωμένη αντικατοχική πορεία Μόρφου, αποτελούν σημαντικά γεγονότα στον κύκλο των κατοίκων της συγκεκριμένης περιοχής. Οι προσωπικές αναζητήσεις των μαθητών όπως εκδηλώνονται με διάφορες ευκαιρίες ώθησαν το σχολείο να αγκαλιάσει με ιδιαίτερη θέρμη την καλλιέργεια του στόχου «Δεν Ξεχνώ», ο οποίος είναι υπό έμφαση στόχος του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού και στόχος της συγκεκριμένης σχολικής μονάδας.

Όλα αυτά προσδιόρισαν και το θέμα της συνεργασίας του σχολείου με εικαστικό καλλιτέχνη συνάδοντας στο να αγκαλιαστεί με ιδιαίτερη θερμότητα το θέμα της κατοχής και του διαχωρισμού της πατρίδας μας και να παρουσιαστεί με την ευαισθησία και καλαισθησία μιας τοιχογραφίας. Τα παιδιά επισκέπτονται συχνά την εκκλησία της Ασίνου και μελετούν τις αγιογραφίες της, όμως δεν έχουν ξανακάνει τοιχογραφία και η ιδέα δημιουργίας τοιχογραφίας με θέμα την κατεχόμενη γη αποτελεί ιδιαίτερη πρόκληση όπως πρόκληση αποτελεί και το εγχείρημα να ζωγραφιστούν τοίχοι του σχολείου.

Με έναυσμα τη θέα του κατεχόμενου από τα τουρκικά στρατεύματα ακρωτηρίου του Λιμνίτη και του κόλπου της Μόρφου γενικότερα, αλλά και των προβληματισμών, συνειρμών και στοχασμών που δημιουργεί, προγραμματίστηκε πολυεπίπεδη και διαθεματική επεξεργασία του θέματος «Μελέτη και γνωριμία με την περιοχή Μόρφου». Το απαύγασμα της όλης νοητικής, γνωσιολογικής και συναισθηματικής διεργασίας αποκτά εικαστική διάσταση με τη μορφή ενός μνημειακού έργου η τελική μορφή του οποίου διαμορφώθηκε και υλοποιήθηκε με τη συνεργασία των μαθητών/τριών της Ε΄ τάξης, της εκπαιδευτικού των εικαστικών και της ζωγράφου και αγιογράφου Αλεξίας Φιλίππου.

Traces of memory

ASINOU REGIONAL PRIMARY SCHOOL

Nicosia District

Grade/Age: 5th, 10-11 years old

Teacher: Elena Hadjipieri

Artist: Alexia Philippou

The Asinou Regional School is a small school of ninety pupils, coming from five region of Asinou (Vyzakia, Potami, Nikitari, Saint Georgios Kafkallou and Kannavia). It is located in the countryside near the Morphou plain and bay at the northwest part of the island and a few kilometers away from the Green Line that has divided the island since 1974.

The optical stimulus of the Limnites Cape on the western edge of Morphou bay is a source of thoughts and discussions on various subjects such as the historical events, is it a matter of losing a geographical territory or is it something more, issues of tradition and continuity, issues of the refugee condition, remembrance, dealing with this event 42 years later ect and as such it is mentioned by the school students on many occasions. As an outcome of the students' most discussed themes and thoughts, the specific school unit responding to the students thoughts and desires, has set the remembrance of the occupied part of the island as a priority goal.

The topic of the project emerged from the visual stimulus of seeing the Morphou plain –area attacked/invaded by Turkish military since 1974, ever since captured and emptied of its inhabitants many of them seeking refuge in the school area is located and now being parents and/or grandparents of the school's pupils.

This project is the result of the documentation and exploration of the occupied land of Morphou and is to be visualized in the form of a mural within the school. The selection of the medium and form derived from the experiences of the students study of the Asinou Chapel murals- listed of UNESCO World Heritage Catalogue.

The fourteen pupils of the 5th grade took the responsibility to carry out the project. Alexia Philippou, artist and hagiographer (Byzantine art artist) was called to guide the children in completing the task in a creative way. After the completion of the project children present their project to the rest of the school population, the parents and the communities as well.

Ατενίζοντας την κατεχόμενη περιοχή της Μόρφου
Gazing at the occupied area Morphou

Συνεργασία με πρόσφυγα και την καλλιτέχνη
Discussion with a refugee and the artist

Η διαδικασία – The procedure

Καλύτερο σχολείο, καλύτερη κοινωνία, καλύτερος κόσμος!

ΚΗ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΤΩ ΠΟΛΕΜΙΔΙΩΝ - ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ ΜΙΧΑΗΛ

Επαρχία Λεμεσού

Τάξη / Ηλικία: Ε΄ τάξη, 10 - 11 χρονών

Εκπαιδευτικός: Έλενα Ευαγόρου

Εικαστικός: Πολύμνια Χαραλάμπους

Το ΚΗ΄ Δημοτικό Σχολείο βρίσκεται σε αστική περιοχή και έχει αστικά χαρακτηριστικά. Το σχολικό κτίριο είναι σχετικά καινούριο και διαθέτει αρκετά εργαστήρια. Η αίθουσα της Εικαστικής Αγωγής είναι πολύ καλά εξοπλισμένη. Διαθέτει δική της αποθήκη με πληθώρα υλικών, τέσσερις Η/Υ, εκτυπωτή και προβολέα. Τα παιδιά, οι εκπαιδευτικοί και οι γονείς εκτιμούν ιδιαίτερα το μάθημα της Τέχνης.

Στα πλαίσια του μαθήματος Αγωγής Υγείας τα παιδιά ασχολούνται με τις αξίες ζωής γενικά. Είναι παιδιά που προβληματίζονται και έχουν ανεπτυγμένες δεξιότητες ζωής. Συμμετέχουν σε διάλογο και ανταλλάζουν τις απόψεις τους. Εργάζονται ομαδικά και συνεργατικά με επιτυχία. Παράλληλα, έχουν πολλές ικανότητες και δεξιότητες στο μάθημα της Εικαστικής Αγωγής και είναι εξοικειωμένα με τη χρήση του Η/Υ. Τέλος, παρουσιάζουν δεκτικότητα σχετικά με νέες προκλήσεις και εργάζονται πάντα με ενθουσιασμό στο μάθημα της Τέχνης.

Η ενότητα αυτή εστιάζει σε στάσεις και συμπεριφορές που σχετίζονται με αξίες ζωής όπως ο σεβασμός, η αποδοχή, η αλληλεγγύη, η συνεργασία κ.ά. μεταξύ των ανθρώπων. Μέσα από διάφορες δραστηριότητες και προσεγγίσεις όπως παρατήρηση, φωτογράφιση, ιδεοθύελλα, συλλογή και πειραματισμό με άχρηστα υλικά και αντικείμενα, εφαρμογή ποικίλων τεχνικών, συνεργασία με καλλιτέχνες, επαγγελματίες, γνωριμία με έργα καλλιτεχνών και ενασχόληση με μέσα τεχνολογίας, τα παιδιά αποκτούν γνώσεις και εμπειρίες που συμβάλλουν θετικά στην εξέλιξη της εικαστικής τους δημιουργίας. Παράλληλα, ευαισθητοποιούνται σε θέματα που αφορούν αξίες ζωής και θέματα που αφορούν στην προστασία του περιβάλλοντος. Στο τέλος της ενότητας τα παιδιά οργανώνουν μία εκδήλωση για τη διάχυση των αποτελεσμάτων της ενότητας προς τη σχολική και ευρύτερη κοινότητα.

A better school, a better society, a better world!

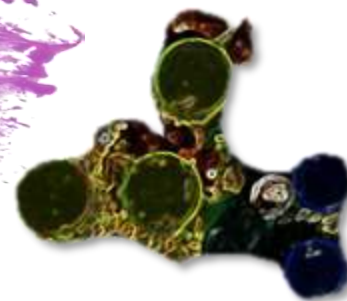
28th PRIMARY SCHOOL, KATO POLEMIDIA – ARCHANGEL MICHAEL

Limassol District

Grade/Age: 5th, 10-11 years old

Teacher: Elena Evagorou

Artist: Polina Charalampous

The school is situated in an urban area and has urban characteristics. The building is new and supports various well-equipped classrooms. The art classroom is very well equipped, having a multitude of tools and materials. There are four computers, all connected to the Internet, a printer and a projector. Pupils, teachers and parents as well appreciate the Art Lesson.

Students deal with life skills and values during Health Education Lesson. They engage in dialogue and exchange views effectively. They also handle collaborative teamwork successfully. Simultaneously they have well-developed art skills and knowledge and are familiar with the use of various computer programs. Finally, they are receptive concerning new challenges and always work with enthusiasm during art class.

This project focuses on attitudes and behaviors associated with life values such as respect, acceptance, solidarity, cooperation etc., which promote desirable attitudes and behaviors throughout the student population and, in extension, throughout society and the world.

Through various activities and approaches such as observation, photography, brainstorming, collection and experimentation with waste materials and objects, a variety of techniques, acquaintance with artists and professionals and their work and use of technology, students acquire knowledge and experiences which contribute to the development of their artwork and the joy they derive from it. Apart from this, they attend values concerning life skills, social values, and environmental safeguarding as well. At the end the students organize an event for the dissemination of the project to the school and the wider community.

Έργα (ψηφιακά επεξεργασμένες φωτογραφίες) - Artworks (digitally manipulated photography)

Διάχυση των αποτελεσμάτων στην κοινότητα - Dissemination of the results to the community

Τελικά έργα - Final artworks

Μετανάστευση

Η΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΛΕΜΕΣΟΥ (ΚΑ) - ΟΜΟΝΟΙΑΣ

Επαρχία Λεμεσού

Τάξη / Ηλικία: Γ΄ τάξη, 8 - 9 χρονών

Εκπαιδευτικός: Μυρώ Ζέκα

Εικαστικός: Μανώλης Χατζημανώλης

Το Η΄ Δημοτικό Σχολείο (ΚΑ) βρίσκεται σε αστική περιοχή κοντά στο εμπορικό λιμάνι της πόλης. Ο μαθητικός πληθυσμός αποτελείται τόσο από ελληνοκύπρια παιδιά όσο και από την Ανατολική Ευρώπη και τη Μέση Ανατολή. Πολλές οικογένειες μαθητών μετανάστευσαν στην Κύπρο, είτε ως οικονομικοί μετανάστες, είτε ως πρόσφυγες και αιτητές ασύλου. Το σχολείο διαθέτει εργαστήριο Τέχνης εφοδιασμένο με τα απαραίτητα μέσα και υλικά για τη διεξαγωγή του γνωστικού αντικείμενου της Εικαστικής Αγωγής. Διαθέτει ηλεκτρονικό υπολογιστή και μόνιμο βιντεοπροβολέα.

Τα περισσότερα παιδιά δείχνουν ιδιαίτερη εκτίμηση προς τις τέχνες, αγαπούν το μάθημα της Εικαστικής Αγωγής και το απολαμβάνουν, αλλά δεν φαίνεται να έχουν ιδιαίτερες προσωπικές εμπειρίες στον συγκεκριμένο τομέα. Το θέμα είναι άμεσα συνδεδεμένο με την καθημερινότητά τους, αφού συναναστρέφονται με παιδιά από διαφορετικές χώρες. Τα παιδιά δεν είναι εξοικειωμένα με τα περισσότερα υλικά που έχουν χρησιμοποιηθεί, ούτε με την τεχνική του ψηφιδωτού.

Αυτή η ενότητα εστιάζει στη διερεύνηση ιδεών που συνδέονται με την μετανάστευση, με έμφαση στις αιτίες, στις αναμνήσεις των μεταναστών και στις προοπτικές που παρουσιάζονται μέσα από την συνύπαρξη ανθρώπων από ποικίλα πολιτιστικά υπόβαθρα.

Αρχικά τα παιδιά ζωγραφίζουν στο εικαστικό τους ημερολόγιο τι θα έπαιρναν μαζί τους σε περίπτωση που έπρεπε να μεταναστεύσουν. Τα παιδιά-μετανάστες ζωγραφίζουν τι έφεραν μαζί τους και πώς ταξίδεψαν για να έρθουν στην Κύπρο. Στη συνέχεια, σε συνεργασία με τον εικαστικό Μανώλη Χατζημανώλη και μέσα από αφηγήσεις γονέων-μεταναστών, τα παιδιά αξιοποιούν τα σχέδιά τους, αλλά και τις ιδέες που προέκυψαν από τις αφηγήσεις για να δημιουργήσουν μια συλλογική σύνθεση. Στο τέλος μετατρέπουν τη σύνθεσή τους σε ψηφιδωτό, στο οποίο αποτυπώνονται οι ιδέες, τα συναισθήματα και οι εμπειρίες τους σε σχέση με τη μετανάστευση και τους τρόπους που αυτή έχει επηρεάσει τη ζωή τους. Οι ψηφίδες συμβολίζουν τη σημαντικότητα του κάθε ατόμου μέσα στην κοινωνία. Το έργο εντοιχίζεται σε τοίχο του σχολείου.

Migration

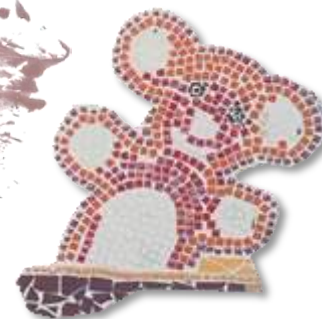
8th PRIMARY SCHOOL OF LIMASSOL - OMONOIAS (CA)

Limassol District

Grade/Age: 3rd, 8 - 9 years old

Teacher: Myro Zeka

Artist: Manolis Hadjimanolis

The school is situated in an urban area, located near the commercial port of Limassol. The school population consists of Greek-Cypriot students and students from Eastern-Europe and Middle East. Many of the students' families migrated to Cyprus, either as economic migrants, or as refugees and asylum seekers. The majority of students' families have low socio-economic level. The school has a well-equipped art room with a computer and a video projector.

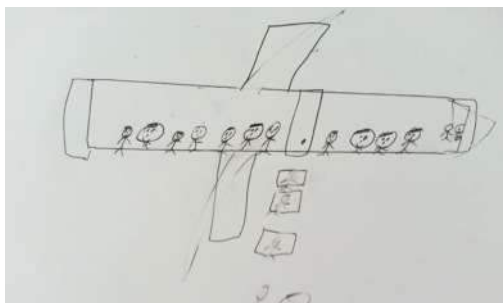
The students' population is diverse. They come from different EU countries. However, their common denominator is the appreciation and love for the arts. Even though, they don't have personal experience with this field they have a strong interest and appreciation for the arts. The subject of this project is directly related to their everyday life. Students are not familiar with the most of the materials and techniques used, neither with the installation.

This project is exploring ideas related to migration, with focus on causes, memories and new ideas generated through the coexistence of people from diverse cultural backgrounds.

Initially the students draw what they would take with them if they had to emigrate in their personal sketchbooks. The migrant children draw what they brought with them and how they traveled to come to Cyprus. Then, in collaboration with the artist Manolis Hadjimanolis and through parent-immigrant narratives, children utilize their sketches, as well as ideas that emerged from the narratives, to create a collective composition. At the end of the project they create a mosaic based on the collective composition, which depicts the ideas, feelings and experiences in relation to immigration and how it has affected their lives. The tesserae are a metaphor for the importance of each individual in society. The artwork is embedded in a wall of the school building.

Η γιαγιά μου με φωτογραφίζει με την αδελφή μου
My grandmother is taking a picture of my sister and me

Πώς ήρθα στην Κύπρο
How I came to Cyprus

Αντικείμενα που έφερα μαζί μου
Objects I brought with me

Αρχικές ιδέες: μετανάστευση, αναμνήσεις, αντικείμενα από τη χώρα προέλευσης
Initial ideas: migration, memories, objects from motherland

Πειραματισμοί και συζήτηση για τη σύνθεση
Experimentation and discussion about the composition

Η διαδικασία – The procedure

Το τελικό έργο – The final artwork

Μικρές προσωπικές ιστορίες

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Επαρχία Λευκωσίας

Τάξη / Ηλικία: Στ΄ τάξη, 11 - 12 χρονών

Εκπαιδευτικός: Χριστίνα Γαβριηλίδου

Εικαστικός: Μαρία Ιωάννου

Το σχολείο βρίσκεται στη Λευκωσία σε κεντρική περιοχή και είναι πολύ καλά εξοπλισμένο. Τα παιδιά έχουν αρκετές γνώσεις και εμπειρίες από το μάθημα των εικαστικών. Η διαφορετικότητα αποτελεί στόχο υπό έμφαση για τη σχολική μονάδα και έχουν γίνει αρκετές δράσεις είτε σε επίπεδο τάξης είτε συνολικά στον μαθητικό πληθυσμό. Επιπρόσθετα, ένας από τους στόχους του μαθήματος της Εικαστικής Αγωγής είναι η καλλιέργεια του σεβασμού και της κατανόησης προς τους άλλους, δίνοντας «λόγο» στις προσωπικές ιστορίες του κάθε παιδιού.

Όσον αφορά στις εμπειρίες οι οποίες είναι σχετικές με την καινούρια ενότητα, τα παιδιά είχαν την ευκαιρία να δουλέψουν σε ενότητα για την τέχνη της υφαντικής και δημιούργησαν ομαδικό έργο/υφαντό σε αυτοσχέδια ξύλινα τελάρα, το οποίο τοποθετήθηκε στο χώρο υποδοχής του σχολείου. Επίσης εργάστηκαν για τη δημιουργία μικρών φιγούρων από υφάσματα και άλλα ευτελή υλικά τις οποίες αξιοποίησαν για ομαδική εγκατάσταση με θέμα τη διαφορετικότητα. Οι φιγούρες επενδύθηκαν και με κείμενα από δικά τους ποιήματα (συνδιδασκαλία με το μάθημα της Αγωγής Ζωής).

Η ενότητα έχει σκοπό να προβληματίσει τα παιδιά γύρω από το θέμα της ταυτότητας και της μοναδικότητας του καθενός, συνδυάζοντας προσωπικές εμπειρίες και εικαστική δημιουργία. Έχοντας ως αφετηρία τη συλλογή και έρευνα μικρών «δειγμάτων» ύπαρξης στο ταξίδι της ζωής (γέννηση - εξέλιξη - μετεξέλιξη), τα παιδιά επικεντρώνονται στην εικαστική επεξεργασία στιγμών της δικής τους ζωής σε χρόνο πραγματικό ή φανταστικό, επενδύοντας τη δημιουργία τους με κείμενα (λέξεις- φράσεις- μικρά ποιήματα). Το κάθε παιδί δημιουργεί τον δικό του μικρόκοσμο χρησιμοποιώντας μικρογλυπτική και «ασφαλίζει» τις δικές του στιγμές σε ένα χοντρό χάρτινο κύλινδρο. Απώτερος σκοπός η κατάθεση εμπειριών από όλους τους μαθητές σε μια ομαδική εγκατάσταση στον χώρο του σχολείου.

Short personal stories

SAINT DEMETRIOS PRIMARY SCHOOL

Nicosia District

Grade/Age: 6th, 11-12 years old

Teacher: Christina Gavrielidou

Artist: Maria Ioannou

The school is situated in Nicosia, close to the city center. It is well equipped and is housed in a modern building. Students have a lot of experiences within the Art Lesson and are very familiar with materials and techniques. Diversity is one of the main aims in focus of the school unit, and several actions took place in this respect, either at the class level or among school population. Furthermore, the Art Lesson is intended to promote cultural understanding and to give "reason" in the personal stories of each student.

Students had the chance in the past to work in a big woven artwork, thus making connections with the current project which also includes pieces of woven art work. In another project students worked in the making of small scale figures made of recycling materials, as the current project has the aim to do. These figures were used in a group installation that explored the theme of diversity. The figures were also invested with text from their poetry.

This project gives students the opportunity to combine personal experiences and art making, responding to the ideas of identity and uniqueness. Starting from the collection of personal experiences through the years (birth - evolution), students give an artistic meaning to their own personal moments implementing micro sculpting, weaving and poem/lyrics writing. Each student creates his/her own microcosmos, in order to "secure" special moments and meanings. These small-scale pieces are inscribed in the inner circumference of hard paper cylinders (of approximately 10 cm diameter, cut from big hard paper cylinders made for rolling paper or fabric). All these cylinders form a "wall" in the entrance hall of the school, giving the chance to spectators to see and study students' special moments.

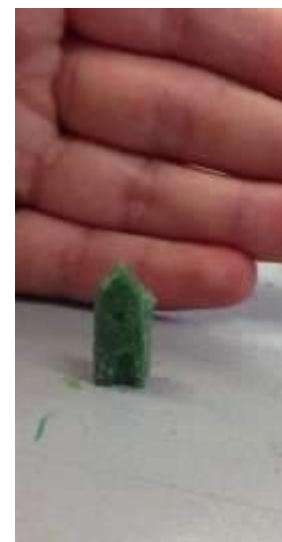
Συζήτηση με την καλλιτέχνη – Παρατήρηση έργων της με μεγεθυντικό φακό
Discussion with the artist – Close observation of her artworks with a magnifying lens

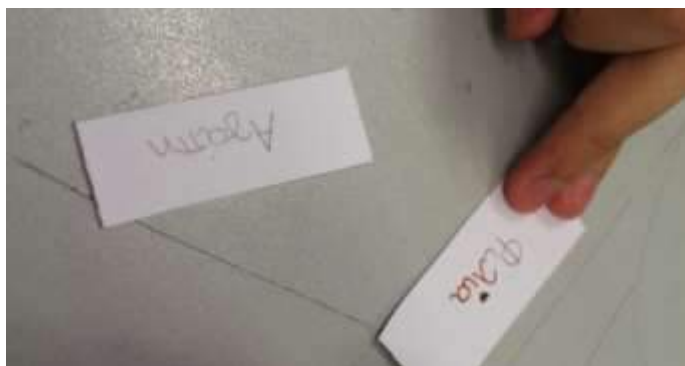

Σχεδιάζοντας ιδέες
Sketching ideas

Δημιουργία μικρών γλυπτών με σαπούνι
Creating small sculptural pieces with soap

Δημιουργώντας μικρές, προσωπικές ιστορίες
μέσα σε κυλίνδρους

Creating short, personal stories inside cylinders

Το συλλογικό έργο
The collective artwork

Οι παραδόσεις των λαών, ένα στοιχείο που μας χαρακτηρίζει και μας ενώνει

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ (ΚΑ)

Επαρχία Λευκωσίας

Τάξη / Ηλικία: Γ΄ τάξη, 8 - 9 χρονών

Εκπαιδευτικός: Χριστίνα Μαυρουδή

Εικαστικός: Κατερίνα Ξενοφώντος

Το σχολείο αποτελεί μια αστική πολυπολιτισμική μαθητική κοινότητα, καθώς ένα μεγάλο ποσοστό των παιδιών προέρχεται από διάφορες χώρες. Συχνά παρατηρείται ότι παιδιά με την ίδια καταγωγή προτιμούν να κάνουν παρέα μεταξύ τους ή να μην εντάσσονται σε παρέες, ενώ φαίνεται να έχουν χαμηλή αυτοπεποίθηση σχετικά με τα στοιχεία της ταυτότητάς τους που διαφέρουν από την πλειοψηφία. Στο πρόγραμμα συμμετέχουν 39 παιδιά της Γ΄ τάξης τα οποία δείχνουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το μάθημα της Τέχνης. Το σχολείο διαθέτει ένα άρτια εξοπλισμένο εργαστήριο Εικαστικής Αγωγής με πληθώρα υλικών και μέσων.

Η ενότητα καταπιάνεται με το ζήτημα της διαφορετικότητας των παιδιών ως προς την καταγωγή και κουλτούρα, την ανάδειξη της μοναδικότητας της πολιτισμικής τους ταυτότητας, και της γνωριμίας με στοιχεία των διάφορων πολιτισμών των παιδιών. Τα παιδιά έχουν για πρώτη φορά την ευκαιρία να συνεργαστούν με την εικαστικό καλλιτέχνη Κατερίνα Ξενοφώντος, να δουν από κοντά τα έργα της με τίτλο «Αφουγκράσου», τα οποία συνδέονται άμεσα με την κυπριακή παράδοση και να μάθουν νέες τεχνικές. Κεντρικό πυρήνα αφόρμησης αποτελούν τα μοτίβα, τα χρώματα, τα σχήματα και τα κεντήματα παραδοσιακών στολών από τον τόπο καταγωγής των παιδιών, καθώς και το έργο της εικαστικού.

Μετά από παρουσίαση πρωτότυπων έργων της εικαστικού τα παιδιά εμπλέκονται σε ποικίλες δραστηριότητες και δημιουργούν με τεχνικές όπως η εικαστική προβολή, το κολλάζ με μεικτά υλικά και το τύπωμα. Το τελικό εικαστικό έργο είναι ένα τεράστιο υφασμάτινο μαξιλάρι φτιαγμένο από τα ατομικά τυπώματα των παιδιών, το οποίο έχει τοποθετηθεί σε κεντρικό χώρο του σχολείου και θα χρησιμοποιηθεί και στα πλαίσια άλλων μαθημάτων σε σχέση με τις έννοιες ρατσισμός και διαφορετικότητα.

Cultural traditions: A unique element that unites people

ACROPOLIS PRIMARY SCHOOL (CA)

Nicosia District

Grade/Age: 3rd, 8-9 years old

Teacher: Christina Mavroudi

Artist: Katerina Xenofontos

The school is an urban multicultural student community, as it has a large percentage of students from various countries. It is often observed that students with the same origin prefer to hang out with each other or do not fit into groups, and appear to have low self-esteem regarding their identity that is different from the majority. The project involves 39 students of the third grade which show particular interest in visual arts. The school has a well-equipped art education workshop with a variety of materials and media.

The art unit deals with the issue of diversity in origin and culture, highlights the uniqueness of students' cultural identity, and the acquaintance with elements of students' different cultures. Students have, for the first time, the opportunity to work with a visual artist, to observe original artworks and to learn new techniques. As main points of departure are the patterns, colors, shapes and embroidery of traditional costumes from the places of students' origins, as well as the work of the artist Katerina Xenofontos entitled "Afougkrasou" which is directly linked to Cyprus' traditions.

After the presentation of the artists' original artworks students are involved in a variety of activities and create utilising techniques such as visual projections, collage with mixed media and printmaking. The final installation art is a huge fabric pillow made of students' individual prints, which is installed in the school and will also be used in the context of other subjects in relation to the concepts of racism and diversity.

Τα παιδιά περιεργάζονται διάφορες παραδοσιακές στολές και συζητούν για τα μοτίβα, σχέδια και χρώματα που τις διακοσμούν.

Students observe various traditional costumes and discuss about patterns, designs and colours.

Η εικαστικός μιλά στα παιδιά για το πώς εμπνέεται από την παραδοσιακή διακόσμηση κεντημάτων και δείχνει έργα της σε πλέξιγκλας με ανάλογη διακόσμηση.

The artist talks to students about her ideas that were inspired by the traditional embroidery designs, and shows her plexiglass works with relevant designs.

Αριστερά: Τα παιδιά σχεδιάζουν τις δικές τους στολές σε διαφάνειες, αποτυπώνοντας τα μοτίβα που τους έκαναν εντύπωση στις παραδοσιακές στολές. Οι διαφάνειες τοποθετούνται σε επιδιασκόπιο για τη δημιουργία τοποθετούνται σε επιδιασκόπιο για τη δημιουργία εικαστικής προβολής με την οποία «ντύνονται» οι μαθητές.

Left: Students draw on transparencies their own costumes, showing the patterns that interested them most on the traditional costumes. The transparencies are placed on an overhead projector for the creation of a visual projection that “dresses up” the students.

Δεξιά: Τα παιδιά δημιουργούν με κολλάζ με μικτά υλικά το δικό τους ένδυμα σε πραγματικές διαστάσεις και το τοποθετούν σε στήριγμα για να δημιουργηθεί μια ολοκληρωμένη στολή. Στη συνέχεια στέκονται πίσω από το ένδυμα που επιλέγουν και φωτογραφίζονται.

Right: Students create their own costumes with mixed media collage in real dimensions and place it on a stand. They choose the costume they like and take a photo with it.

Μετά τη μελέτη κυπριακών σταμπωτών μαντηλιών, τα παιδιά δημιουργούν μοτίβα με στάμπες από αφρώδες υλικό κολλημένο σε χαρτόνι.

Having studied Cypriot traditional stamped hair scarves brought in class, students create their own patterns with stamps made with foam attached on cart box.

Τα παιδιά φτιάχνουν τις δικές τους συνθέσεις τυπώνοντας τις στάμπες τους σε ύφασμα.

Students create their own compositions by printing their stamps on fabric.

Με όλα τα τυπώματα των παιδιών σε ύφασμα δημιουργείται ομαδική σύνθεση η οποία ράβεται σε ένα μεγάλο μαξιλάρι και τοποθετείται στο σχολείο ως εικαστική εγκατάσταση.

With all the students' prints on fabric a collaborative composition is created which is sewed in a big pillow and is placed at the school as installation art.

Όλη η γη, μια αγκαλιά

Η΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΛΕΜΕΣΟΥ (ΚΒ) - ΟΜΟΝΟΙΑΣ

Επαρχία Λεμεσού

Τάξη / Ηλικία: Στ΄ τάξη, 11 - 12 χρονών

Εκπαιδευτικός: Μυρώ Ζέκα

Εικαστικός: Μαρία Μιχαήλ Χάππιλου

Το σχολείο βρίσκεται σε αστική περιοχή κοντά στο εμπορικό λιμάνι της πόλης. Ο μαθητικός πληθυσμός αποτελείται τόσο από ελληνοκύπρια παιδιά, όσο και από παιδιά τα οποία προέρχονται από την Ανατολική Ευρώπη και τη Μέση Ανατολή. Πολλές οικογένειες μαθητών μετανάστευσαν στην Κύπρο, είτε ως οικονομικοί μετανάστες, είτε ως πρόσφυγες και αιτητές ασύλου. Το σχολείο διαθέτει εργαστήριο Τέχνης εφοδιασμένο με τα απαραίτητα μέσα και υλικά για τη διεξαγωγή του γνωστικού αντικείμενου της Εικαστικής Αγωγής. Διαθέτει Η.Υ και μόνιμο βιντεοπροβολέα.

Τα περισσότερα παιδιά δείχνουν ιδιαίτερη εκτίμηση προς τις τέχνες, αγαπούν το μάθημα της Εικαστικής Αγωγής και το απολαμβάνουν, αλλά δεν φαίνεται να έχουν ιδιαίτερες προσωπικές εμπειρίες στον συγκεκριμένο τομέα. Το θέμα είναι άμεσα συνδεδεμένο με την καθημερινότητά τους, αφού συναναστρέφονται με παιδιά από διαφορετικές χώρες. Τα παιδιά δεν είναι εξοικειωμένα με τα περισσότερα υλικά που έχουν χρησιμοποιηθεί, ούτε με την εγκατάσταση στον χώρο.

Η ενότητα διερευνά προσωπικές αντιλήψεις, εμπειρίες, ιδέες και συναισθήματα που αφορούν στις αξίες της ειρήνης, της αγάπης, της φιλίας, της παγκοσμιοποίησης, αντιρατσιστικές αντιλήψεις μιας και ο σχολικός πληθυσμός περιλαμβάνει μαθητές από διάφορα κοινωνικο-πολιτιστικά στρώματα. Μέσα από τη δημιουργική συνεργασία με την εικαστικό Μαρία Μιχαήλ, συνδημιουργούν ένα γλυπτό που αντικατοπτρίζει τις πιο πάνω αξίες.

Αρχικά τα παιδιά σχεδιάζουν τις δικές τους ιδέες στο εικαστικό τους ημερολόγιο και στη συνέχεια μετατρέπουν τις ιδέες τους σε μικρά, πηλίνα γλυπτά. Μέσα από συζήτηση μεταξύ τους, αλλά και σε συνεργασία με την εικαστικό αποφασίζουν ποιο γλυπτό μεταδίδει επιτυχώς το επιδιωκόμενο μήνυμα. Καταλήγουν στο γλυπτό που παρουσιάζει τη γη, πάνω στην οποία κάθονται αγκαλιασμένα δύο παιδιά διαφορετικής φυλής. Σε συνεργασία με την εικαστικό καταλήγουν στην τελική μορφή του γλυπτού, το δημιουργούν με τσιμέντο και ζωγραφίζουν την επιφάνειά του με ακρυλικές μπογιές. Το τελικό έργο τοποθετείται ως εικαστική εγκατάσταση στην αυλή του σχολείου.

Embracing all the people on earth

8th PRIMARY SCHOOL OF LIMASSOL - OMONOIAS (CB)

Limassol District

Grade/Age: 6th, 11-12 years old

Teacher: Myro Zeka

Artist: Maria Michael Happilou

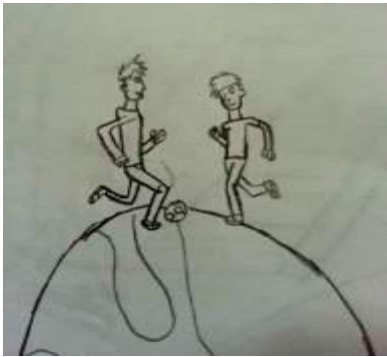

The school is situated in an urban area, located near the commercial port of Limassol. The school population consists of Greek-Cypriot students and students from Eastern-Europe and Middle East. Many of the students' families migrated to Cyprus, either as economic migrants, or as refugees and asylum seekers. The majority of students' families have low socio-economic level. The school has a well-equipped art room with a computer and a video projector.

The students' population is diverse. They come from different EU countries. However, their common denominator is the appreciation and love for the arts. Even though, they don't have personal experience with this field they have a strong interest and appreciation for the arts. The subject of this project is directly related to their everyday life. Students are not familiar with the most of the materials and techniques used, neither with the installation.

This project explores personal narratives, experiences, ideas and feelings about the values of peace, love, friendship, globalization and anti-racism, since the school population consists of students from diverse cultural backgrounds. Through creative collaboration with the visual artist Maria Michael, the students co-create a sculpture that reflects the above values.

Initially students sketch their ideas in their sketchbooks, and then convert their ideas into small clay sculptures. Through discussion with each other, and in collaboration with the artist, they decide which sculpture successfully transmits the intended message. They decide to proceed with the sculpture that depicts the earth with two children from different races sitting hugged on it. In collaboration with artist they create the sculpture with cement and paint the surface with acrylic paint. The sculpture is installed in the school yard.

Οι αρχικές ιδέες των παιδιών – The initial students' ideas

Η διαδικασία - The procedure

Το τελικό έργο – Final artwork

Πρόσφυγες, ελπίδα για μια νέα ζωή

Β΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΟΤΑΜΟΥ ΓΕΡΜΑΣΟΓΕΙΑΣ

Επαρχία Λεμεσού

Τάξη / Ηλικία: Στ΄ τάξη, 11 - 12 χρονών

Εκπαιδευτικός: Περσεφόνη Κρασίδου

Εικαστικός: Ηλέκτρα Σωφρονίου

Το σχολείο είναι από τα μεγαλύτερα της Λεμεσού. Η Λεμεσός διπλασίασε τον πληθυσμό της μετά την τουρκική εισβολή το 1974, φιλοξενώντας τους ελληνοκύπριους πρόσφυγες. Επίσης, κατά καιρούς πρόσφυγες από γειτονικές χώρες έχουν βρει καταφύγιο στη Λεμεσό. Αν και ελάχιστα από τα παιδιά έχουν βιώσει άμεσα τις δύσκολες συνθήκες της προσφυγιάς, ένα μεγάλο ποσοστό από αυτά προέρχονται από πρόσφυγες γονείς. Το προσφυγικό ρεύμα προς την Ευρώπη είναι ένα θέμα που απασχολεί όλους μας και προβάλλεται καθημερινά από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Οι τρεις συγκεκριμένες Στ΄ τάξεις έχουν συνεργαστεί ξανά στο παρελθόν για να δημιουργήσουν ένα μεγαλύτερο έργο, συνεχίζοντας η μία τάξη τη δουλειά της άλλης. Τα μαθήματα που ακολουθεί η κάθε τάξη διαφοροποιούνται ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες και τις ανάγκες των παιδιών, αλλά γίνεται προσπάθεια οι ευκαιρίες που δίνονται στα τμήματα να είναι ισότιμες. Στο σχολείο υπάρχει Μονάδα Ειδικής Εκπαίδευσης, στην οποία φοιτά και ένας από τους μαθητές της Στ΄ τάξης. Η ενότητα έχει προγραμματιστεί με τρόπο ώστε να συμμετέχει ολόκληρη η Μονάδα Ειδικής Εκπαίδευσης.

Η ενότητα με θέμα «Πρόσφυγες, ελπίδα για μια νέα ζωή» αφορά στις σύγχρονες αλλαγές (κοινωνικές, οικονομικές και οικολογικές) που γίνονται στον κόσμο γύρω μας, το πώς επηρεάζουν εμάς ως κοινωνικό σύνολο και τον χώρο που ζούμε, αλλά και το πώς οι Εικαστικές Τέχνες μπορούν να εκφράσουν, αλλά και να επηρεάσουν θετικά τις αλλαγές αυτές και τον τρόπο σκέψης μας.

Το θέμα εστιάζεται στη μετακίνηση των προσφύγων μέσα από τους αιώνες, με αναφορά στους Έλληνες πρόσφυγες της Μικράς Ασίας το 1922, στους Κύπριους πρόσφυγες το 1974 και στους σύγχρονους πρόσφυγες από όλο τον κόσμο, το ταξίδι τους και τις ελπίδες τους για μια νέα ζωή. Τα παιδιά δημιουργούν μια τοιχογραφία που εκφράζει όλες τις σκέψεις και αντιλήψεις τους σχετικά με το θέμα.

Refugees, journey to a new life

2nd PRIMARY SCHOOL OF POTAMOS GERMASOGEIAS

Limassol District

Grade/Age: 6th, 11-12 years old

Teacher: Persefoni Krasidou

Artist: Elektra Sofroniou

The school is one of the biggest primary schools in Limassol. Limassol used to be a relatively small town that doubled its population after the Turkish invasion in Cyprus 1974 as it hosted Greek-Cypriot refugees. Since then it has also accommodated refugees from neighboring countries at various occasions. Although very few of the students have lived the trauma of war and the difficult condition of being a refugee themselves, a great proportion of them come from refugee families. The current journey and relocation of refugees to Europe and the difficulties they face is an ongoing issue for everyone.

The three Year 6 classes that participated in the project have worked on a common project in the past, by continuing each other's work. The lessons that each class has been taught are differentiated to accommodate different needs of each individual student in the class, but at the same time there is an effort to offer the same creative opportunities to all three classes. One of the Year 6 students is also part of the schools Special Education Unit. This project has been organized in order to share part of the work with all the children with learning disabilities from the Special Education Unit of the school.

This project explores the contemporary social, financial and ecological changes that take place in the world around us, and how the visual arts can express and positively influence these changes and our way of thinking.

It focuses on the relocation of refugees through the centuries, focusing on the Greek refugees of Asia Minor in 1922, Cyprus refugees in 1974 and today's refugees from all over the world, their journey, and hopes for a new life. The students design and create a mural that reflects all their thoughts and beliefs regarding the topic.

Τα παιδιά πειραματίζονται στο εικαστικό τους ημερολόγιο

Students experimenting in their personal sketchbooks

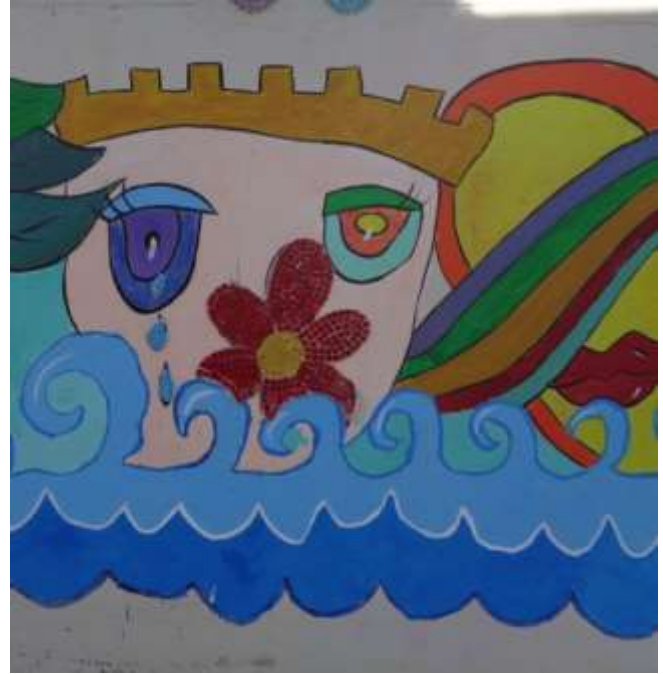

Τα παιδιά δημιουργούν ψηφιδωτά
Students creating mosaics

Τα παιδιά δημιουργούν την τοιχογραφία σε συνεργασία με την καλλιτέχνη και τους γονείς
Students creating the mural in collaboration with the artist and parents

Το τελικό έργο
The mural

Στη θάλασσα ταξιδεύω

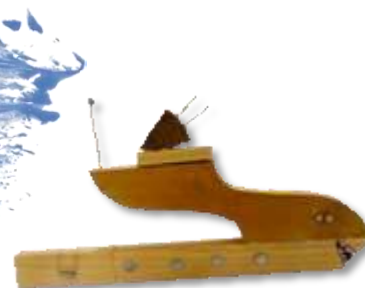
Α΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΤΙΣΣΑΣ

Επαρχία Λευκωσίας

Τάξη / Ηλικία: Ε΄ τάξη, 10 - 11 χρονών

Εκπαιδευτικός: Μαρκέλλα Γεωργίου

Εικαστικός: Στέφανος Καράμπαμπας

Το σχολείο βρίσκεται σε πυκνοκατοικημένη, αστική περιοχή της Λευκωσίας. Είναι ένα σχετικά καινούριο κτίριο, το οποίο διαθέτει ένα επαρκώς εξοπλισμένο εργαστήριο Τέχνης. Η διεύθυνση και το προσωπικό του σχολείου είναι συνεργάσιμοι και εκτιμούν ιδιαίτερα τη συμβολή του μαθήματος της Εικαστικής Αγωγής στην ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών. Η σχολική εφορεία είναι πρόθυμη στο να προμηθεύει υλικά για δραστηριότητες όποτε είναι απαραίτητο.

Οι μαθητές/τριες του σχολείου επιδεικνύουν αυξημένες δεξιότητες, έντονη δημιουργικότητα και φαντασία και ενθουσιασμό για το μάθημα της Εικαστικής Αγωγής. Αρέσκονται σε προκλήσεις, ερευνητικές διαδικασίες, καθώς και σε πιο απαιτητικές εικαστικές δραστηριότητες. Το γεγονός ότι η περιοχή που ζουν τα παιδιά βρίσκεται μακριά από τη θάλασσα υποδηλώνει την ανάγκη διερεύνησης του συγκεκριμένου θέματος, που σχετίζεται με την ιστορία της Κύπρου ως νησί και ως κομβικό σημείο αναφοράς στην ιστορία της ναυτιλίας της γύρω περιοχής.

Οι μαθητές/τριες, μέσα από ποικίλες δραστηριότητες και δημιουργικές συνεργασίες με ανθρώπους της ευρύτερης κοινότητας, έρχονται σε επαφή με διάφορα είδη θαλάσσιων μεταφορικών μέσων και διερευνούν τον σημαντικό ρόλο που διαδραμάτισαν στη διαμόρφωση τόσο του κυπριακού, όσο και του ελληνικού πολιτισμού διαμέσου των αιώνων. Εμπλουτίζουν τις εμπειρίες τους με επίσκεψη στην παραθαλάσσια πόλη της Λεμεσού, όπου επισκέπτονται το ψαρολίμανο, το εμπορικό λιμάνι, το καρνάγιο και τη μαρίνα και εφαρμόζουν ποικίλες εικαστικές δράσεις σε συνεργασία με τον εικαστικό Στέφανο Καράμπαμπα.

Μέσα από διερεύνηση υλικών, προσωπικών εμπειριών και ιδεών και συνεχή αναστοχασμό, τα παιδιά δημιουργούν ατομικές, τρισδιάστατες κατασκευές, οι οποίες συνδυάζονται μεταξύ τους για να αποτελέσουν μία σύνθεση για εγκατάσταση σε κεντρικό χώρο του σχολείου. Στο τέλος της ενότητας τα παιδιά συνεργάζονται μεταξύ τους, αλλά και με άλλα άτομα, με σκοπό να μοιραστούν την εμπειρία τους με άλλα μέλη της σχολικής κοινότητας, αλλά και με μέλη της ευρύτερης κοινότητας.

I travel with the sea

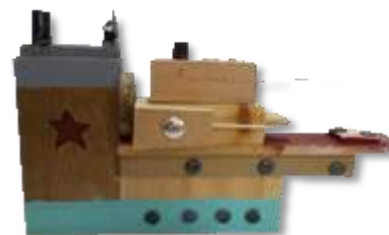
1st PRIMARY SCHOOL OF MAKEDONITISSA

Nicosia District

Grade/Age: 5th, 10-11 years old

Teacher: Markella Georgiou

Artist: Stefanos Karampampas

The school is situated in the capital of Cyprus, Nicosia, in an urban environment. It is a relatively new building, which features a well-equipped art room. The school staff is cooperative and highly appreciates the contribution of Visual Education in the all-round development of children. The school board is willing to supply materials for activities whenever necessary.

The students of the school exhibit increased art basic skills, intense creativity and imagination, plenty of enthusiasm for the lesson of Art and are fond of new challenges. The fact that the area where the children live is far from the sea indicates the need to investigate this matter, which is related to the history of Cyprus as an island and as a key reference point in the history of shipping in the surrounding area.

Through this project, students are involved in various activities and creative partnerships with people of the wider community, they come into contact with different kinds of sea transport, and explore the important role it played in shaping both the Cyprus and the Greek culture throughout the centuries. Their experiences are enriched by a visit to the coastal town of Limassol, where they visit the commercial port, shipyard, marina and fishing port and get involved in various art activities (data recording in a sketch book, collecting materials, creating land art installation) in collaboration with the artist Stefanos Karampampas.

The experimentation with materials, experiences and ideas, along with continuous reflection, provide opportunities for children to create individual, three-dimensional structures on the topic matter (small boats), which are combined to create an installation at school.

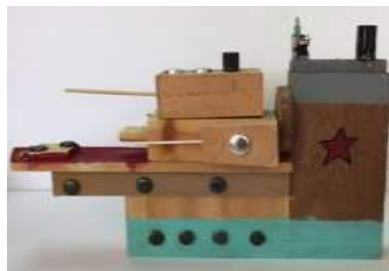
At the end of the project, students work together, and with others in order to share their experience with other members of the school community, but also with members of the wider community.

Συλλογή και καταγραφή δεδομένων και υλικών – Collecting data and materials

Εικαστική παρέμβαση στο καρνάγιο - Artistic intervention in the shipyard

Έργα των παιδιών – Students' artworks

Το τελικό έργο
The final artwork

Το χωριό μου

Α΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΕΡΑ ΧΩΡΙΟΥ ΝΗΣΟΥ

Επαρχία Λευκωσίας

Τάξη / Ηλικία: Ε΄ τάξη, 10 - 11 χρονών

Εκπαιδευτικός: Φρύνη Καλογήρου

Εικαστικός: Μαριάννα Τσαγγαρού

Το σχολείο βρίσκεται σε χωριό της επαρχίας Λευκωσίας, το Πέρα Χωριό Νήσου. Στο σχολείο φοιτούν 190 παιδιά και το προσωπικό αποτελείται από 20 εκπαιδευτικούς. Διαθέτει πλήρως εξοπλισμένο εργαστήριο Τέχνης με βιντεοπροβολέα. Η διεύθυνση και το προσωπικό του σχολείου είναι πολύ θετικοί ως προς τη συμβολή του μαθήματος των Εικαστικών Τεχνών σε όλους τους τομείς που αφορούν το σχολείο. Η επίτευξη των εκπαιδευτικών στόχων του σχολείου συχνά επιδιώκεται διαθεματικά και μέσα από το μάθημα της Εικαστικής Αγωγής.

Τα παιδιά της Ε΄ τάξης αγαπούν ιδιαίτερα το μάθημα των Εικαστικών Τεχνών και εμπλέκονται δυναμικά σε κάθε εικαστική δραστηριότητα. Παρόλο που έχουν δημιουργήσει πολλά και ποικίλα εικαστικά έργα, δεν έχουν έρθει σε επαφή με τη χαρακτηριστική ως μία άλλη μορφή τέχνης. Επομένως, η δράση αυτή, μέσα από το συγκεκριμένο πρόγραμμα, ήταν μια καλή ευκαιρία για τα παιδιά να γνωρίσουν σύγχρονους/ες χαρακτες/τριες που ζουν κι εργάζονται στην Κύπρο και να μελετήσουν το έργο και τον τρόπο που αυτοί σκέφτονται και δημιουργούν.

Η ενότητα καταπιάνεται με το Πέρα Χωριό Νήσου, στο οποίο κατοικούν τα παιδιά, η καλλιτέχνης και η εκπαιδευτικός και έχει τίτλο «Το χωριό μου». Ο κύριος λόγος που επιλέχθηκε το θέμα αυτό είναι γιατί το συγκεκριμένο χωριό έχει μια μεγάλη ιστορία, σπουδαία ιστορικά μνημεία και αξιοθέατα. Τα παιδιά έχουν επισκεφτεί το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης του χωριού κι έχουν δει διάφορα μνημεία και αξιοθέατά του. Μέσα από την ενότητα αυτή και με την εμπλοκή της χαρακτηριστικής Μαριάννας Τσαγγαρού, τα παιδιά γνωρίζουν και εκτιμούν τον τόπο τους και την πολιτιστική τους κληρονομιά. Ασχολούνται με τεχνικές όπως χαρακτηριστική σε λινόλεουμ, κολλαγραφία και τύπωμα στην επαγγελματική πρέσα. Μέσα από βιωματικές εμπειρίες κατανοούν την αξία του χαρακτηριστικού ως έργου τέχνης, με ιδιαίτερο εικαστικό ενδιαφέρον και αποκτούν εμπειρίες τις οποίες μπορούν να αξιοποιήσουν στο μέλλον.

My village

1st PRIMARY SCHOOL OF PERA CHORIO NISOU

Nicosia District

Grade/Age: 5th, 10-11 years old

Teacher: Frini Kalogirou

Artist: Marianna Tsagarou

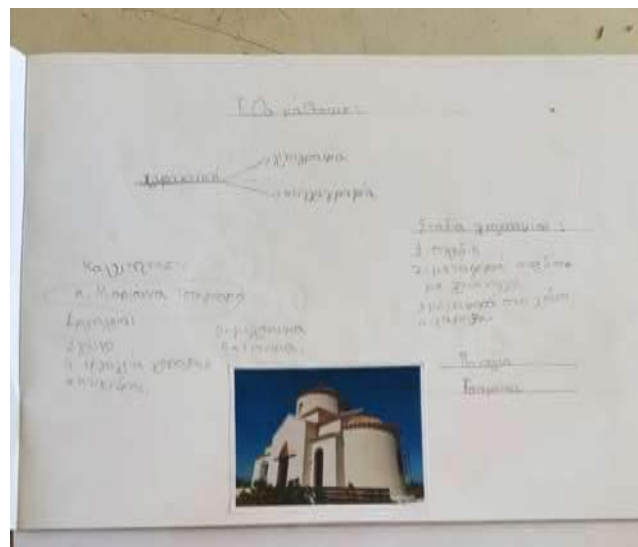

The school is located in a village called Pera Chorio Nisou at Nicosia district. The school population consists of 190 students and 20 teachers. It has a fully equipped art workshop with a projector. The management and staff of the school support the contribution of the arts to the school society and to the general goals of the school.

This project was applied on the 5th graders of the school. There are two 5th grade classrooms. One of them consists of 14 students and the other one of 13 students. Although these students have participated in many art activities, they have never had any experience concerning engraving as an alternative form of art. These kids really like art lesson and they are very hard working. This program is a good opportunity for these students to learn more about engraving and about modern Cypriot engravers.

The purpose of this project is to extend the students' knowledge level on certain art fields like engraving. Unfortunately, engraving is not a very familiar art form to the students. So, through the experiences that the children have over the lessons and in cooperation with the artist, they can understand the value of engraving in the arts and gain skills that may find useful in the future. More specifically through this project the students have the chance to learn more about collagraphy and linoleum engraving.

The theme of this project is "My village" the home place of the students, the teacher and the artist. The reason for this theme is because the village has a great history and many historical monuments and sights. Through these lessons and with the contribution of the engraver Marianna Tsagarou the students come to love and respect their cultural heritage.

Περιδιάβαση στο χωριό / A visit at the village

Αποτύπωση του αντίστροφου σχεδίου με τη χρήση λαδόκολλας στο λινόλεουμ
Imprinting the inverse design on the linoleum using ink paper.

Χάραξη και τύπωμα / Engraving and printing

Επίδειξη του τρόπου λειτουργίας της πρέσας
Demonstration of the function of the press machine

Έργα παιδιών
Students' artworks

ΧρησιΜόδα

Α' ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΟΤΑΜΟΥ ΓΕΡΜΑΣΟΓΕΙΑΣ - ΧΡΙΣΤΑΚΕΙΟ

Επαρχία Λεμεσού

Τάξη / Ηλικία: Στ' τάξη, 11 - 12 χρονών

Εκπαιδευτικός: Περσεφόνη Κρασίδου

Εικαστικός: Σώτια Γιάγκου

Το σχολείο βρίσκεται στην καρδιά της τουριστικής περιοχής της Λεμεσού. Σε αυτό φοιτούν 200 παιδιά, τα οποία κατάγονται από 25 διαφορετικές χώρες. Το γεγονός αυτό εμπλουτίζει τη διαφορετικότητα στο σχολείο, αλλά παράλληλα προβάλλεται η ανάγκη για μια εκ νέου γνωριμία των παιδιών με την κυπριακή παράδοση και τέχνη. Το σχολείο διατηρεί μαγαζάκι με μεταχειρισμένα ρούχα τα οποία προσφέρει δωρεάν σε όποιον τα έχει ανάγκη. Κατά καιρούς γίνονται παζαράκια και ανταλλαγές με μεταχειρισμένα είδη και κατασκευές για τη στήριξη των παιδιών στα πλαίσια των δραστηριοτήτων του σχολείου.

Τα παιδιά έχουν εργαστεί με πληθώρα υλικών (για ζωγραφική, τρισδιάστατες κατασκευές, τοιχογραφία κ.ά.), αλλά καθόλου με υφάσματα. Τα παιδιά είναι ευαισθητοποιημένα σε θέματα οικολογίας, επανάχρησης και ανακύκλωσης. Η περιβαλλοντική εκπαίδευση αποτελεί μέρος του αναλυτικού προγράμματος με ξεχωριστό διδακτικό χρόνο στις Στ' τάξεις. Παράλληλα, η μόδα είναι ένα θέμα που σε αυτή την ηλικία (11 χρονών) ξεκινά να τους απασχολεί.

Η ενότητα έχει θέμα «ΧρησιΜόδα». Διερευνά τη μόδα με την επανάχρηση υλικών και τη σχέση της με τις Εικαστικές και Λαϊκές Τέχνες. Έχει ως στόχο τη μεταποίηση και επανάχρηση ανακυκλώσιμων υλικών και κυρίως παλιών κατεστραμμένων ρούχων τα οποία δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν πια για σκοπούς ένδυσης, αλλά και την επανάχρηση σπασμένων κοσμημάτων και αξεσουάρ, παλιών περιοδικών και πλαστικών μπουκαλιών για τη δημιουργία νέας μόδας. Μελετά παράλληλα την παραδοσιακή τέχνη και χρησιμοποιεί στοιχεία της στο σύγχρονο σχέδιο μόδας.

Στην εικαστική αυτή δράση, συμμετέχουν οι δύο Στ' τάξεις του σχολείου. Σε ένα από τα μαθήματα τα παιδιά προσκαλούν γονείς και εκπαιδευτικούς να εργαστούν μαζί τους. Η ενότητα ολοκληρώνεται με μία επίδειξη μόδας, στην οποία τα παιδιά παρουσιάζουν τη δουλειά τους.

Re-Use Fashion

1st PRIMARY SCHOOL OF POTAMOS GERMASOGEIAS

Limassol District

Grade/Age: 6th, 11-12 years old

Teacher: Persephoni Krasidou

Artist: Sotia Yiangou

The school is located in the centre of Limassol, at Tourist Area and hosts 200 students. The students come from 25 different countries. The multicultural background of the school enriches diversity and at the same time creates the need to explore Cyprus folklore art and tradition from a new perspective.

The school hosts a small charity shop with used clothes that are donated to whoever wishes to use them. Emphasis is given to both social inclusion and ecological consciousness throughout the schools aims, activities and vision. From time to time, small bazars of selling/exchanging second hand items and students' creations take place to support the them and the schools activities.

Year 6 students have worked using a variety of art materials in the past (for painting, 3d creations, murals etc). They are ecologically sensitive and often reuse and recycle. Environmental education is part of their school curriculum. It is taught throughout the curriculum but there is also specific time dedicated to environmental education as a separate lesson at year 6. Last but not least, fashion is something that the children at this age (11y.o.) begin to explore.

The projects theme is Re-Use Fashion. It involves researching the relationship between fashion designer and Visual and Traditional Art, and reusing materials. It aims reusing and altering old and especially destroyed clothes that can no longer be used for dressing and also reusing broken jewelry and accessories, old magazines and plastic bottles, for creating new fashion. Simultaneously we study Traditional Arts and how patterns from basket making or needle work and weaving can influence contemporary fashion design.

The children of two classes of year 6 are involved in this project. In one of their lessons parents and teacher are also invited to participate. A fashion show will take place at the end of the project, where the students will present their work.

Σχέδια μόδας παιδιών εμπνευσμένα
από την κυπριακή παραδοσιακή τέχνη
Children's fashion designs inspired
by the Cypriot traditional art

Τα παιδιά δημιουργούν φουλάρια και κολιέ
μεταποιώντας παλιά, σκισμένα μπλουζάκια και
υπολείμματα από υφάσματα
Students are reusing old and torn tops and fabric
leftovers to create new scarves and necklaces

Τα παιδιά χρησιμοποιούν ζωγραφική και τυπώματα για να διακοσμήσουν και να ανανεώσουν παλιά τους ρούχα
Students are decorating their old clothes using printing and painting

Τα παιδιά δημιουργούν αξεσουάρ με ανακυκλώσιμα υλικά

Students are creating accessories reusing recyclable materials

Τα παιδιά αξιοποιούν τις τεχνικές του ντεκουπάζ και της πλέξης μακραμέ για να δημιουργήσουν αξεσουάρ

Students are using the art of decoupage and the art of macramé to create new jewelry

Τα παιδιά σχεδιάζουν και δημιουργούν τσάντες και ενδύματα

Students are using patterns to create bags and tops

Χρώμα στο σχολείο μας!

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΔΕΥΤΕΡΑΣ

Επαρχία Λευκωσίας

Τάξη / Ηλικία: Στ΄ τάξη, 11 - 12 χρονών

Εκπαιδευτικός: Φάνη Κωνσταντή

Εικαστικός: Στέφανος Νεάρχου

Το Δημοτικό Σχολείο Δευτεράς είναι ένα αρκετά παλιό, μεγάλο σχολείο το οποίο δεν έχει ανακαινιστεί τα τελευταία χρόνια. Υποφέρει κατά καιρούς από βανδαλισμούς εξωσχολικών. Εδώ και δυο χρόνια η αισθητική του αναβάθμιση αποτελεί στόχο υπό έμφαση στην Αειφόρο Περιβαλλοντική Εκπαιδευτική Πολιτική του σχολείου.

Στο σχολείο υπάρχουν δύο τμήματα Ε΄ τάξης και δύο Στ΄ τάξης τα οποία συμμετέχουν στο πρόγραμμα CREATE. Οι τάξεις του σχολείου αποτελούνται από παιδιά που οι ικανότητες τους έχουν τεράστια διακύμανση. Η εμπλοκή τους σε δημιουργικές δράσεις συνήθως βοηθά στην απόκτηση γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων μέσα από βιωματικό τρόπο.

Μετά από εντοπισμό της ανάγκης για αισθητική αναβάθμιση των εξωτερικών χώρων του σχολείου τα παιδιά ξεκινούν ένα ταξίδι γεμάτο χρώματα, εικόνες, αναζητήσεις, γνωριμίας με καλλιτέχνη που θα τους οδηγήσει στην επίτευξη του στόχου τους για χρώμα στο σχολείο!

Τα παιδιά διερευνούν και σκιτσάρουν χώρους του σχολείου αλλά και διάφορα φυτά και δέντρα που υπάρχουν στο χώρο. Πηγή έμπνευσης αποτελούν τα cut-outs του Matisse, η δουλειά της Beatrice Milhaze και τα φυτά στον κήπο του σχολείου. Γνωρίζουν την τεχνική του στένσιλ και την εξασκούν σε χαρτί και άλλα υλικά πριν να προχωρήσουν στην εφαρμογή της στους τοίχους και στα πλακόστρωτα του σχολείου. Βασικός στόχος είναι να δημιουργηθεί ένα πιο χρωματιστό, χαρούμενο και παιχνιδιάρικο σχολικό περιβάλλον. Μέσα από τη συνεργασία τους με τον καλλιτέχνη Στέφανο Νεάρχου, τα παιδιά έρχονται σε επαφή με το έργο και τη δράση του στον τομέα της δημιουργίας τοιχογραφιών σε δημόσιους χώρους και σχολεία.

Εικαστικά στοιχεία όπως η κλίμακα, το μοτίβο, ο αρνητικός και θετικός χώρος, η επανάληψη είναι μόνο μερικά από τα εικαστικά στοιχεία στα οποία τα παιδιά έπρεπε να πειραματιστούν και να εμβαθύνουν για να μπορέσουν να αντεπεξέλθουν στις ανάγκες του εικαστικού τους έργου. Σε συνεργασία με τον καλλιτέχνη, ζωγραφίζουν τους τοίχους μιας περιοχής του σχολείου. Οι τοιχογραφίες επεκτείνονται και στο πλακόστρωτο και παίρνουν τη μορφή παιχνιδιών δαπέδου για τα παιδιά. Ένα από τα πιο σημαντικά αποτελέσματα αυτής της ενότητας, είναι ότι τα παιδιά νιώθουν περισσότερη αγάπη και σεβασμό για το σχολείο τους. Ελπίζουμε ότι αυτή η αγάπη και ο σεβασμός θα συνεχιστούν και στο μέλλον όταν πια θα το επισκέπτονται ως «εξωσχολικοί».

For a more colourful school!

DEFTERA PRIMARY SCHOOL
Nicosia District
Grade/Age: 6th, 11-12 years old
Teacher: Fani Constanti
Artist: Stefanos Nearchou

The building of Deftera Primary School is a rather big and quite old building that has not recently been renovated. From time to time, it is also subjected to acts of vandalism from non-pupils. For the past two years the school's aesthetic improvement has been a focused target of our Sustainable Environmental Education Policy.

Both 6th grade and both 5th grade classes of our school participate in the CREATE program. The children's abilities are widely varied and fluctuating. Nevertheless, it is believed that they can greatly benefit from their involvement in creative activities.

After localizing the need for aesthetic upgrade of the exterior spaces of school the children begin a journey full of colours, pictures, art experimentations, cooperation with an artist and all these will lead them to the achievement of their objective for a more colorful school!

The children investigate and make sketches of school spaces but also of various plants and trees that exist in the school yard. Inspiration is drawn from Matisse's cut outs, the work of Beatrice Milhaze, as well as from the plants and foliage in the school garden. The main goal is to create a more colourful, cheerful and playful school environment. The collaboration with artist Stefanos Nearchou enriches the experiences of the students, since they come into contact with his work and actions in the field of mural creation in public spaces and schools. Children learn about stenciling, which they use on the walls and paved paths. In collaboration with the artist, they create murals on designated walls of the school. The murals extend onto the paved paths, thus converting them into outdoor floor games for the children.

One of the most important outcomes of this project is that students feel more love and respect for their school, emotions that, we hope will follow them long after their graduation, when they will be visiting the place as 'outsiders'.

Κυνήγι θησαυρού: Βρέστε στον κήπο ένα σχήμα που μοιάζει να βγήκε από έργο του Ματίς!

Treasure hunt: Find a plant leaf in the school garden that looks like a motif taken from Matisse's work!

Η φύση ως πηγή έμπνευσης
Nature as a source of inspiration

Δημιουργία στένσιλ - Stenciling

Συνεργασία με τον καλλιτέχνη - Collaboration with the artist

Οι τελικές τοιχογραφίες – Final Murals

